

Zielone Oko s.c.

ul. Armii Krajowej 25/7, 58-100 Świdnica
e-mail: biuro@zieloneoko.pl , www.zieloneoko.pl
tel.: 74 / 660 66 90, faks: 74 / 660 65 02

Program ochrony środowiska dla gminy Otmuchów na lata 2016-2020

maj 2016 r.

SPIS TREŚCI

I.	WSTĘP	3
II.	CEL, ZAKRES I METODYKA OPRACOWANIA.....	4
III.	UWARUNKOWANIA REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA.....	6
	III.1. DOKUMENTY WYŻSZEGO SZCZEBŁA.....	6
	III.2. DOKUMENTY STRATEGICZNE GMINY OTMUCHÓW	9
IV.	CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA GMINY OTMUCHÓW	13
	IV.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY.....	13
	IV.2. INFRASTRUKTURA OCHRONY ŚRODOWISKA.....	14
	IV.3. KLIMAT I POWIETRZE ATMOSFERYCZNE	15
	IV.4. ZAGROŻENIE HAŁASEM.....	17
	IV.5. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE	18
	IV.6. PRZYRODA.....	22
	IV.7. GLEBY.....	23
	IV.8. ZASOBY SUROWCÓW MINERALNYCH	25
	IV.9. NATURALNE I PRZEMYSŁOWE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA.....	25
	IV.10. GŁÓWNE PROBLEMY I WYZWANIA ZWIĄZANE Z OCHRONĄ ŚRODOWISKA.....	27
V.	STRATEGIA OCHRONY ŚRODOWISKA	28
	V.1. SYSTEM ZARZĄDZANIA OCHRONĄ ŚRODOWISKA	28
	V.2. OCHRONA POWIETRZA	31
	V.3. OCHRONA PRZED HAŁASEM	33
	V.4. OCHRONA WÓD.....	34
	V.5. OCHRONA PRZYRODY	35
	V.6. GOSPODARKA ODPADAMI	36
	V.7. OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI	36
	V.8. NATURALNE I PRZEMYSŁOWE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA.....	37
VI.	PROGRAM WYKONAWCZY	38
	VI.1. INSTRUMENTY ZARZĄDZANIA OCHRONĄ ŚRODOWISKA	38
	VI.2. HARMONOGRAM RZECZOWO – WYKONAWCZY	41
	VI.3. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	46
VII.	MONITOROWANIE REALIZACJI PROGRAMU	47

I. WSTĘP

Programy ochrony środowiska (dalej: POŚ) są dokumentami strategicznymi, które stanowią deklarację władzy co do polityki w dziedzinie ochrony środowiska. Sporządza się na szczeblu wojewódzkim, powiatowym oraz gminnym. Są one odzwierciedleniem Polityki Ekologicznej Państwa, mającym wdrożyć jej ustalenia na odpowiednio niższym poziomie. Według ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska, POŚ powinny w sposób adekwatny do aktualnego stanu środowiska określać: cele ekologiczne, priorytety ekologiczne, poziomy celów długoterminowych, rodzaj i harmonogram działań proekologicznych oraz środki niezbędne do określenia celów, w tym mechanizmy prawno – ekonomiczne i środki finansowe. Odpowiedzialnym za opracowanie POŚ dla gminy jest jej organ wykonawczy; projekt POŚ podlega zaopiniowaniu przez organ wykonawczy powiatu, a następnie jest on uchwalany przez radę gminy. Procedurze tej powinno towarzyszyć zapewnienie możliwości udziału społeczeństwa oraz przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Niniejsze opracowanie jest aktualizacją dotychczas obowiązującego POŚ. W porównaniu do roku 2012, kiedy tworzone poprzedni POŚ, zmieniła się sytuacja prawna i gospodarcza. Zmianie uległy również niektóre dokumenty strategiczne wyższego szczebla. Zmieniły się również uwarunkowania regionalne mające wpływ na zawartość i ustalenia ww. dokumentów. Poprzedni POŚ opierał się na założeniach, które były określone w nieco innych uwarunkowaniach niż dzisiejsze: inna była treść przepisów o ochronie środowiska i gospodarce odpadami, inną wagę miały kwestie ekologii w zakładach przemysłowych, inna też była perspektywa czasowa związana z obowiązkiem zapewnienia zgodności z przepisami dyrektyw Unii Europejskiej. W dotychczasowym POŚ przedstawione były narzędzia adekwatne do kontekstu dokumentów z roku 2012, częściowo się one jednak zdezaktualizowały. Służyły one osiągnięciu celów wynikających z dokumentów strategicznych wyższego szczebla (na przykład plany gospodarki odpadami, programy ochrony środowiska, plany zagospodarowania przestrzennego, programy rozwoju regionalnego) – a te również wtedy były nieco inne niż dziś. Niemniej, dotychczasowy POŚ zawierał wiele istotnych zapisów o znaczeniu zasadniczym, które zasługują na powtórzenie w niniejszej aktualizacji.

II. CEL, ZAKRES I METODYKA OPRACOWANIA

Celem niniejszego dokumentu jest dostosowanie zapisów POŚ z 2012 r. do obecnych uwarunkowań oraz określenie polityki władz gminy Otmuchów na lata 2016 – 2020. POŚ wyznacza politykę ekologiczną gminy Otmuchów wraz z wynikającymi z niej celami, kierunkami działań oraz działaniami i zadaniami przewidywanymi do realizacji. Dokumentu tego nie należy traktować wyłącznie jako realizacji prawnego obowiązku, bowiem jego wykonanie jest autentyczną koniecznością określenia obecnego stanu poruszanej w dokumencie problematyki oraz określenia adekwatnych do rzeczywistości działań naprawczych bądź doskonalących. Istotnym jest fakt, iż niniejszy dokument jest przede wszystkim aktualizacją poprzedniego, a co za tym idzie – jego podstawowym zadaniem jest odniesienie zapisów dokumentu pierwotnego (oraz dostosowanie ich) do bieżącej sytuacji i uwarunkowań.

Zakres niniejszego POŚ odnosi się do zadań leżących w kompetencjach i możliwościach działania gminy oraz podległych jej (lub zależnych) jednostek organizacyjnych.

Metodyka prowadzonych prac nad niniejszym dokumentem polegała w pierwszej kolejności na analizie zapisów dotychczasowego POŚ, dokumentów sprawozdawczych oraz analizie danych o stanie i ochronie środowiska. Następnie zidentyfikowano główne ustalenia najistotniejszych dokumentów strategicznych dotyczących ochrony środowiska o randze krajowej, wojewódzkiej i powiatowej. Analizowano również ustalenia głównych dokumentów strategicznych gminy Otmuchów. Tak przeprowadzona analiza pozwoliła na zidentyfikowanie strategicznych i programowych uwarunkowań realizacji POŚ.

Kolejnym krokiem była syntetyczna analiza istniejących uwarunkowań środowiskowych w odniesieniu do poszczególnych komponentów środowiska. Rozdział poświęcony temu zagadnieniu został podsumowany zidentyfikowaniem głównych problemów związanych z ochroną środowiska w gminie Otmuchów.

Dzięki dokonanej analizie uwarunkowań, możliwe było określenie celów i priorytetów działań w dziedzinie polityki ekologicznej gminy. Zostało to dokonane w taki sposób, aby była możliwa bieżąca korekta wynikająca ze zmieniających się często przepisów prawnych, a także dostosowywanie zakresu działań do zmieniających się warunków. W ślad za powyższym, określono program wykonawczy wskazujący działania i zadania, których realizacja powinna pozwolić na osiągnięcie wcześniej określonych celów strategicznych. Przedstawiono tu przede wszystkim te zadania, na które Urząd Miejski w Otmuchowie może mieć realny wpływ. W celu nadzoru nad praktyczną realizacją POŚ, określono system monitorowania wdrażania w życie ustaleń tego dokumentu.

W praktyce POŚ powinien pełnić funkcję podstawowego dokumentu zarządzania gminą w zakresie ochrony środowiska. Jednocześnie będzie on stanowił punkt odniesienia do tworzenia innych programów strategicznych i planistycznych oraz do konstruowania budżetu gminy. Ustalenia POŚ nie są prawnie wiążące i nie ingerują w uprawnienia poszczególnych jednostek administracji rządowej i samorządowej oraz podmiotów użytkujących środowisko. Wyjątkiem jest tu jedynie przepis art. 186 pkt. 4 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska, który mówi że organ właściwy do wydania pozwolenia (na wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza, na wytwarzanie odpadów, na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, pozwolenia zintegrowanego) odmówi jego wydania, jeżeli jego wydanie byłoby niezgodne z POŚ. Należy również oczekiwać, że poszczególne wytyczne i postanowienia POŚ będą respektowane i uwzględniane w planach szczegółowych i działaniach inwestycyjnych i organizacyjnych.

Kształtowanie polityki ekologicznej w gminie Otmuchów niewątpliwie będzie miało charakter ciągłego procesu, zależnego od zmian prawnych i stanu środowiska.

Źródłami informacji dla opracowania niniejszego dokumentu były materiały uzyskane z Urzędu Miejskiego w Otmuchowie, Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Opolu, Głównego Urzędu Statystycznego, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego, Krajowego i Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej oraz innych instytucji i urzędów zaangażowanych w działalność mającą znaczenie dla zarządzania ochroną środowiska w gminie Otmuchów. Jako punkt odniesienia dla programu ochrony środowiska przyjęto informacje dane statystyczne z roku 2014, bowiem w okresie opracowywania niniejszego dokumentu nie były jeszcze dostępne bardziej aktualne dane. Dane o stanie środowiska dotyczą lat 2013 – 2015.

III. UWARUNKOWANIA REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA

III.1. DOKUMENTY WYŻSZEGO SZCZEBŁA

Strategia Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko – perspektywa do 2020 r.

15 kwietnia 2014 r. Rada Ministrów przyjęła **Strategię Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko – perspektywa do 2020 r.** Celem głównym tego dokumentu jest zapewnienie wysokiej jakości życia obecnych i przyszłych pokoleń z uwzględnieniem ochrony środowiska oraz stworzenie warunków do zrównoważonego rozwoju nowoczesnego sektora energetycznego, zdolnego zapewnić Polsce bezpieczeństwo energetyczne oraz konkurencyjną i efektywną energetycznie gospodarkę. Cel ten będzie realizowany poprzez cele szczegółowe:

- 1) zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska, w ramach którego określono takie kierunki interwencji, jak:
 - racjonalne i efektywne gospodarowanie zasobami kopalin,
 - gospodarowanie wodami dla ochrony przed powodzią, suszą i deficytem wody,
 - zachowanie bogactwa różnorodności biologicznej, w tym wielofunkcyjna gospodarka leśna,
 - uporządkowania zarządzania przestrzenią;
- 2) zapewnienie gospodarce krajowej bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię;
- 3) poprawa stanu środowiska, w ramach którego określono kierunki interwencji:
 - zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki,
 - racjonalne gospodarowanie odpadami, w tym wykorzystanie ich na cele energetyczne,
 - ochrona powietrza, w tym ograniczenie oddziaływania energetyki,
 - wspieranie nowych i promocja polskich technologii energetycznych i środowiskowych,
 - promowanie zachowań ekologicznych oraz tworzenie warunków do powstawania zielonych miejsc pracy.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego

Plan został przyjęty uchwałą nr XLVIII/505/2010 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 września 2010 r. Wskazuje on, że głównym celem polityki przestrzennej województwa opolskiego jest kształtowanie struktury przestrzennej, która będzie pobudzała rozwój województwa, zapewniała konkurencyjność w stosunku do otoczenia zewnętrznego i eliminowała niekorzystne różnice

w warunkach życia wewnątrz regionu. Jako naczelną zasadę zagospodarowania przestrzennego uznano racjonalizację przestrzeni i równoważenie rozwoju uwzględniające niezbędną dynamizację rozwoju, tworzenie warunków wzrostu efektywności gospodarowania i znacznej poprawy warunków życia mieszkańców. Głównym celem polityki przestrzennej w zakresie ochrony środowiska jest „Kształtowanie przyrodniczych struktur przestrzennych oraz ochrona i poprawa jakości środowiska, przy zapewnieniu zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego”. Realizacja głównego celu ekologicznego prowadzona będzie w oparciu o zespół celów operacyjnych obejmujących:

1) cele ukierunkowane na zachowanie i optymalizowanie struktury przestrzennej województwa:

- dostosowanie zagospodarowania przestrzennego województwa do naturalnych przyrodniczych predyspozycji, uwarunkowań i walorów;
- zachowanie i ochrona różnorodności biologicznej, pomnażanie dziedzictwa i walorów przyrodniczo-krajobrazowych;
- ochrona i racjonalne gospodarowanie zasobami środowiska;

2) cele ukierunkowane na dynamizowanie jakości przestrzeni województwa i jej rozwój:

- poprawa stanu środowiska naturalnego i jakości życia mieszkańców;
- aktywizacja gospodarcza regionu oparta na istniejących predyspozycjach, zasobach i walorach przyrodniczo-krajobrazowych oraz ich rezerwach.

Osiągnięcie zakładanych celów prowadzone będzie wg następujących kierunków polityki przestrzennej:

1. Dostosowanie zagospodarowania przestrzennego województwa do naturalnych przyrodniczych predyspozycji, uwarunkowań i walorów.
2. Zachowanie i ochrona różnorodności biologicznej, pomnażanie dziedzictwa i walorów przyrodniczo-krajobrazowych.
3. Poprawa stanu środowiska naturalnego i jakości życia mieszkańców.
4. Aktywizacja gospodarcza regionu oparta na istniejących predyspozycjach, zasobach i walorach przyrodniczo-krajobrazowych oraz ich rezerwach.
5. Ochrona i racjonalne gospodarowanie zasobami środowiska (w podziale na kierunki szczegółowe).

Program Ochrony Środowiska Województwa Opolskiego na lata 2012 – 2015 z perspektywą do roku 2019

Program Ochrony Środowiska Województwa Opolskiego zawiera analizę istniejącego stanu środowiska, prognozuje jego zmiany, definiuje cele i kierunki działań, wyznacza priorytety oraz

określa szacunkowy koszt tych działań, źródła finansowania i podmioty odpowiedzialne za ich realizację. W odniesieniu do stwierdzonych problemów środowiskowych, w projektowanym dokumencie określono strategię ochrony środowiska do roku 2019 na terenie województwa opolskiego, w tym określono cele strategiczne średniookresowe oraz kierunki działań do roku 2015. Cele te w odniesieniu do poniżej wypunktowanych komponentów środowiska przedstawiają się następująco:

1. Ochrona przyrody i krajobrazu:

- powstrzymanie pogarszania się stanu gatunków i siedlisk zagrożonych w województwie opolskim, w szczególności objętych unijnym prawodawstwem,
- utrzymanie i wzmocnienie ekosystemów i ich funkcji,
- stworzenie takich warunków i zasad prowadzenia działalności gospodarczej i rozwoju osadnictwa, aby powstrzymać utratę bioróżnorodności, w szczególności na obszarach wodno-błotnych.

2. Ochrona i zrównoważone wykorzystanie lasów:

- zwiększenie lesistości województwa,
- znaczące powiększenie retencji wodnej w lasach poprzez odtwarzanie terenów wodno-błotnych, budowę systemów zastawek na rowach melioracyjnych itp.,
- stworzenie takich warunków i zasad prowadzenia działalności gospodarczej w lasach, aby funkcje ekologiczne (ochronne) i społeczne mogły być w pełni rozwijane.

3. Ochrona zasobów wodnych, w tym ochrona przed powodzią:

- pełne wdrożenie idei zrównoważonej produkcji i konsumpcji w odniesieniu do zużycia wody na cele przemysłowe, komunalne i rolnicze,
- wyrównanie odpływów wód i ochrona terenów zainwestowanych województwa opolskiego przed powodzią,
- odbudowa naturalnej retencji gruntowo-glebowej.

4. Ochrona zasobów kopalin i rekultywacja terenów poeksploatacyjnych:

- ochrona zasobów kopalin oraz zwiększenie efektywności wykorzystania rozpoznanych i eksploatowanych złóż,
- rekultywacja terenów poeksploatacyjnych.

5. Ochrona powierzchni ziemi:

- wdrażanie programów działań proekologicznych oraz zwiększanie świadomości rolników w zakresie ochrony i racjonalnego użytkowania gleb,
- ochrona gleb przed negatywnym wpływem czynników naturalnych i antropogenicznych,
- rekultywacja terenów z dużym udziałem gleb zdegradowanych.

6. Wykorzystanie energii odnawialnej:
 - wzrost udziału energii odnawialnej w bilansie zużycia energii pierwotnej województwa
7. Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych:
 - osiągnięcie dobrego stanu wód podziemnych i powierzchniowych, a tym samym zapewnienie mieszkańcom województwa opolskiego i dolnośląskiego (poprzez przesył wód z rzeki Nysy Kłodzkiej do Oławy) odpowiednich źródeł i możliwości poboru wody do picia.
8. Ochrona powietrza i przeciwdziałanie zmianom klimatu:
 - budowa systemu zarządzania ochroną powietrza atmosferycznego
 - kontynuowanie i rozbudowa wdrożonych mechanizmów rynkowych, sprzyjających podejmowaniu działań w zakresie ochrony powietrza atmosferycznego i przeciwdziałania zmianom klimatu,
 - kontynuacja działań zmierzających do dalszej redukcji emisji zanieczyszczeń atmosferycznych.
9. Ochrona przed hałasem:
 - zmniejszenie skali uciążliwości akustycznej, na którą narażeni są mieszkańcy województwa.
10. Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym:
 - ochrona i badania pól elektromagnetycznych.

III.2. DOKUMENTY STRATEGICZNE GMINY OTMUCHÓW

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

Polityka zagospodarowania przestrzennego gminy Otmuchów została określona w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, przyjętym uchwałą nr XXXIX/300/2014 Rady Miejskiej w Otmuchowie z dnia 17 czerwca 2014 r. Określono tu podstawowe cele ekologiczne dla gminy, które mają wyrażać się w ochronie i racjonalnym kształtowaniu środowiska przyrodniczego poprzez:

- uwzględnienie problematyki ochrony środowiska jako nierozłącznej części wszystkich procesów rozwojowych,
- pełną ochronę wartości przyrodniczych, a wraz z nimi wartości kulturowych,
- ochronę ciągów ekologicznych, Otmuchowsko – Nyskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, obszarów Natura 2000, zabytkowych parków, użytków ekologicznych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, rezerwatów przyrody,
- ochronę lasów, gleb, surowców naturalnych, wód, atmosfery,
- hamowanie procesów degradacji środowiska naturalnego (np. likwidacja dzikich wysypisk śmieci),

- stosowanie nowoczesnych technologii w zakresie infrastruktury technicznej (m. in. w ciepłownictwie) - przyjaznych dla środowiska,
- rozwiązanie problemu gospodarki ściekami.

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Otmuchów przyjęto założenie, że celem generalnym rozwoju będzie ekorozwój, przez który należy rozumieć zrównoważony udział czynników ekologicznych, gospodarczych i społecznych w kształtowaniu procesów rozwojowych gminy. Efektem pożądanych zmian w zagospodarowaniu przestrzennym zapisanych w przekroju różnych sfer gospodarowania winno być sukcesywne wypełnianie podstawowych celów rozwoju gminy, do których w ujęciu bardzo generalnym - zaliczono: poprawę jakości życia, zwiększenie efektywności gospodarowania oraz tworzenie ładu przestrzennego.

Prócz wyżej wymienionych podstawowych kierunków działań, Studium wskazuje też konkretniejsze zalecenia i kierunki, wskazując m.in. na sukcesywną budowę i rozbudowę sieci wodociągowej oraz na objęcie systemem odprowadzania i oczyszczania ścieków wszystkich terenów obecnie zainwestowanych i przeznaczonych do zainwestowania.

Strategia Rozwoju Gminy Otmuchów na lata 2004 - 2020

Strategia Rozwoju Gminy Otmuchów na lata 2004 – 2020 została przyjęta do realizacji na mocy uchwały nr XXII/208/2004 Rady Miejskiej w Otmuchowie z dnia 30 grudnia 2004 r. Cele strategiczne zostały w niej zapisane w sposób następujący:

1. Modernizacja i rozwój miejscowego potencjału gospodarczego.
2. Ochrona środowiska naturalnego.
3. Restrukturyzacja rolnictwa i rozbudowa sektora przetwórstwa rolno-spożywczego oraz wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich.
4. Rozwój turystyki na bazie posiadanego potencjału i walorów przyrodniczych.
5. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury społecznej.
6. Rozwój współpracy międzyregionalnej i transgranicznej oraz kontaktów indywidualnych.

Z punktu widzenia niniejszego dokumentu ważne jest przybliżenie celu nr 2, tj. „Ochrona środowiska naturalnego”; według Strategii, sposób jego realizacji powinien wyglądać następująco:

- 1. Kompleksowe zwodociągowanie i skanalizowanie Gminy. Zakończenie procesu wodociągowania Gminy, zakończenie kanalizowania Otmuchowa oraz budowa systemów kanalizacji wsi - w pierwszej kolejności w obszarze zlewni Jeziora Otmuchowskiego, Nysy Kłodzkiej i Jeziora Nyskiego, a w szczególności:**

- 1) budowa sieci wodociągowej w miejscowościach: Janowa, Krakówkowice, Lasowice, Kamienna Góra, Jasienica Górna, Siedlec, Meszno, Ratnowice, Jarnołtów, Zwierzyniec, Starowice, Malerzowice Małe (zadanie zrealizowane – poza miejscowością Zwierzyniec),

- 2) modernizacja istniejącej sieci i budowa kanalizacji w pozostałej, nie skanalizowanej części Otmuchowa,
- 3) budowa systemu kanalizacji sanitarnej we wszystkich wsiach na terenie gminy przy wyborze określonego wariantu wskazanego w koncepcji wodno – ściekowej:
 - a. finansowa pomoc Gminy przy budowie przydomowych oczyszczalni ścieków,
 - b. współdziałanie oraz pomoc merytoryczna przy budowie wiejskich lub osiedlowych oczyszczalni ścieków,
 - c. podłączenie do kolektora przerzutowego ścieków Otmuchów – Nysa wsi, dla których takie rozwiązanie będzie najbardziej korzystne,
- 4) ochrona zlewni Nysy Kłodzkiej w obrębie jeziora Otmuchowskiego i Nyskiego poprzez budowę wiejskich lub przydomowych oczyszczalni ścieków w miejscowościach położonych na tych obszarach: Ligota Wielka, Lubiatów, Suszkowice,
- 5) realizacja zadań określonych w Gminnym Programie Ochrony Środowiska.

2. Uporządkowanie gospodarki wodno – ściekowej Gminy:

- 1) do czasu wprowadzenia docelowych rozwiązań w zakresie gospodarki wodno-ściekowej – kontrolowanie częstotliwości i prawidłowości wywozu nieczystości stałych ze zbiorników bezodpływowych (dot. gospodarstw wyposażonych w instalację wodociągową),
- 2) kompleksowe zweryfikowanie i uporządkowanie gospodarki wodą na terenie Gminy,
- 3) kompleksowe skanalizowanie Gminy Otmuchów, modernizacja ujęcia wody w Łące,
- 4) zinventaryzowanie i pełne udrożnienie sieci kanalizacji deszczowej w Otmuchowie, jej modernizacja i rozbudowa w niezbędnym zakresie,
- 5) monitorowanie ilości zużytej wody oraz ilości wytworzonych ścieków, wykonanie tzw. bilansu ścieków.

3. Opracowanie systemu segregacji, składowania i utylizacji odpadów:

- 1) segregacja odpadów komunalnych na terenie gminy w zakresie zbiórki: szkła z podziałem na białe i kolorowe, papieru i opakowań z tworzyw sztucznych:
 - a. rozmieszczenie pojemników do segregacji na terenie miasta oraz większych wsi: Maciejowice, Kałków, Wójcice i inne,
 - b. wyposażenie nieruchomości jednorodzinnych w zestawy worków do segregacji (jako alternatywne rozwiązanie systemu selektywnego odbierania odpadów),
- 2) utworzenie Gminnego Punktu Odpadów w Otmuchowie lub na terenie gminy,
- 3) monitorowanie ilości wytworzonych odpadów komunalnych na terenie Gminy oraz wyposażenie nieruchomości w odpowiednie pojemniki do składowania odpadów komunalnych,
- 4) zapobieganie tworzeniu tzw. „dzikich wysypisk śmieci”,

- 5) likwidacja istniejących „dzikich wysypisk śmieci” korzystając z tzw. robót publicznych,
- 6) nadzorowanie prawidłowości działań firm i przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie:
 - a) odbioru odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości,
 - b) opróżniania zbiorników bezodpływowych.

4. Ochrona powietrza:

- 1) propagowanie wśród mieszkańców Gminy ekologicznych metod ogrzewania służących ochronie powietrza,
- 2) zachęcenie mieszkańców do rezygnacji z kotłowni węglowych lub koksowych, poprzez ustalenie dopłaty przez Gminę do zmiany systemu ogrzewania nieruchomości.

5. Promocja działań proekologicznych wśród mieszkańców gminy:

- 1) spotkania w szkołach i przedszkolach na tematy działań proekologicznych tj. ochrony przyrody, segregacji odpadów, ochrony cieków wodnych, ochrony powietrza itp.,
- 2) przedstawianie problematyki ekologicznej na zebraniach wiejskich oraz wprowadzenie zasad prawidłowego postępowania w tym zakresie,
- 3) udział uczniów szkół podstawowych i gimnazjum w akcji „Sprzątanie Opolszczyzny”, „Sprzątanie Świata”, „Dzieci Ziemi” itp.,
- 4) wspieranie i promowanie rolnictwa ekologicznego.

Warto również przywołać zapisy dot. sposobu realizacji celu strategicznego nr 4, tj. „Rozwój turystyki na bazie posiadanego potencjału i walorów przyrodniczych”; Strategia wskazuje, że powinien on być realizowany poprzez m.in. ochronę walorów krajobrazowych, wypoczynkowych i środowiska oraz ochronę świata roślinnego Gminy, w szczególności poprzez:

- 1) oznaczanie zabytków przyrody, otaczanie ich opieką i ochroną,
- 2) popularyzacja wartości przyrodniczych i krajobrazowych Ziemi Otmuchowskiej w środkach masowego przekazu, w wydawnictwach promocyjnych oraz wśród młodzieży szkolnej,
- 3) tworzenie rezerwatów oraz miejsc ochrony świata roślinnego i zwierzęcego,
- 4) wyznaczanie szlaków oraz tras pieszych i rowerowych w sposób umożliwiający poznanie tych wartości.

IV. CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA GMINY OTMUCHÓW

IV.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY

Gmina Otmuchów położona jest w południowo – zachodniej części województwa opolskiego w powiecie nyskim. Sąsiaduje od północy z gminami Pakosławice i Kamiennik, od zachodu z gminą Paczków, od wschodu z gminami Nysa i Głucholazy, a od południa z Republiką Czeską. Według fizjograficznego podziału województwa opolskiego położona jest w granicach makroregionu Przedgórze Sudeckie. Jest falistą równiną, wzniesioną od 200 do 350 m. n.p.m., z kilkoma wyższymi wzniesieniami. Północna część Gminy wchodzi w skład Wzgórz Strzebińskich. Środkowa część gminy, obejmująca miasto Otmuchów, Jezioro Otmuchowskie, zachodnią część Jeziora Nyskiego oraz część środkowego biegu rzeki Nysy Kłodzkiej, wchodzi w skład mezoregionu Obniżenie Otmuchowskie. Południowa część gminy (obejmująca między innymi wsie: Kałków i Jarnołów) wchodzi w skład Przedgórza Paczkowskiego. Mezoregion ten przecina granica polsko - czeska.

Jednostkę administracyjną - gminę Otmuchów - tworzy miasto Otmuchów i 32 sołectwa obejmujące 34 miejscowości.

Obszar gminy Otmuchów w jej granicach administracyjnych wynosi 18 823 ha – taka wielkość podana jest w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Główny Urząd Statystyczny wskazuje jednak wielkość 18 740 ha. Samo miasto Otmuchów ma powierzchnię 2 801 ha. Miasto pełni funkcję lokalnego ośrodka rozwoju. Funkcja usługowa z równorzędną funkcją przemysłową decyduje o funkcjonalnym charakterze miasta. Na mocną pozycję funkcji usługowej wpływa rozwinięta w mieście funkcja turystyczna. Na obszarze wiejskim gminy podstawową funkcją w gminie jest rolnictwo. Funkcja przemysłowa, związana głównie z eksploatacją kruszywa naturalnego i granitu (Kopalnia Granitu w Kamiennej Górze, Kopalnia Surowców Mineralnych Wójcice – piaski i żwiry) oraz lokalnym przemysłem spożywczym pozostaje w skali gminy jako uzupełniająca.

Głównym elementem układu komunikacyjnego o znaczeniu regionalnym na terenie gminy jest droga krajowa nr 46 relacji Kłodzko – Otmuchów – Nysa – Opole – Częstochowa.

Przez teren gminy przebiega jedna czynna linia kolejowa Nr 137 na odcinku Kędzierzyn-Koźle – Nysa – Kamieniec Ząbkowicki. Dodatkowo przez teren gminy i miasta Otmuchów przebiega linia kolejowa o znaczeniu lokalnym prowadząca do byłej cukrowni „Otmuchów”.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego (obrazujących stan na koniec 2014 r.; informacja ta odnosi się do wszystkich danych statystycznych GUS przedstawionych w niniejszym opracowaniu), gminę zamieszkuje 13 890 osób, co w przeliczeniu na powierzchnię daje 74 osoby na 1 km²; ok. 36% ludności zamieszkuje w mieście Otmuchów, a na terenie wiejskim – ok. 64%.

IV.2. INFRASTRUKTURA OCHRONY ŚRODOWISKA

Według GUS, 32,6% ogółu ludności gminy korzysta z instalacji kanalizacyjnej, a z wodociągowej – 97,9% (na terenie gminy istnieje 13 ujęć wody podziemnej do celów komunalnych). Według aktualnych informacji Urzędu Miejskiego w Otmuchowie, łączna długość sieci kanalizacyjnej wynosi 24 000 km, w tym sieć w m. Otmuchów 12 500 km, a z systemu kanalizacji korzysta 51% populacji gminy. Na terenie gminy istnieją 3 oczyszczalnie ścieków w miejscowościach: Rysiowice, Kałków, Maciejowice oraz 95 przydomowych oczyszczalni ścieków. Ścieki z miasta Otmuchów kierowane są do kolektora prowadzącego do oczyszczalni w Nysie. Ponadto, według danych Urzędu Miejskiego o zgłoszonych instalacjach gospodarki ściekowej, w gminie Otmuchów istnieje 1 347 zbiorników bezodpływowych do gromadzenia nieczystości ciekłych oraz 90 przydomowych oczyszczalni ścieków.

Według rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 14 stycznia 2002 r. w sprawie określenia przeciętnych norm zużycia wody, przeciętne roczne normy zużycia wody w gospodarstwie domowym wynoszą od 28,8 m³ (w mieszkaniu z wodociągiem, ubikacją, łazienką i własną instalacją c.o., ale bez podłączenia do sieci kanalizacyjnej) do 64,8 m³ (w mieszkaniu z wodociągiem i kanalizacją, ubikacją, łazienką oraz zapewnioną dostawą ciepłej wody ze źródła zewnętrznego) na jedną osobę. Z danych o odprowadzanych ściekach z gminy Otmuchów wynika, że ilość odprowadzanych ścieków w przeliczeniu na jedną osobę była kilkakrotnie niższa od ww. wartości normatywnych. Dotyczyło to w szczególności gospodarstw domowych niepodłączonych do sieci kanalizacyjnej zbiorczej, gromadzących ścieki w przydomowych zbiornikach bezodpływowych. Powyższe uzasadnia podejrzenie, że znaczna część ścieków z gospodarstw domowych niepodłączonych do systemów kanalizacji zbiorczej, gromadzących ścieki bytowe w przydomowych zbiornikach bezodpływowych nie jest dostarczana do punktów zlewnych i oczyszczalni, lecz trafia w sposób niekontrolowany do środowiska powodując zagrożenie sanitarne i ekologiczne. Zachodzi także podejrzenie, że na skutek niezgodnych z prawem działań właścicieli nieruchomości, nieokreślona ilość nieoczyszczonych ścieków trafia wprost do środowiska naturalnego (tzn. nie każda nieruchomość jest wyposażona w zbiornik do gromadzenia ścieków).

Planowane na najbliższe lata działania w zakresie rozwoju sieci kanalizacyjnej obejmują m.in.

- 1) budowę oczyszczalni ścieków w m. Maciejowice,
- 2) budowę sieci kanalizacyjnej w m. Otmuchów: I etap – ul. Warszawska, Reja, Prusa, II etap – ul. Mickiewicza, Lipowa, Kossaka, Matejki, Parkowa, Opolska,
- 3) budowę sieci kanalizacyjnej w m. Sarnowice,
- 4) budowę sieci kanalizacyjnej w m. Nieradowice,
- 5) budowę przydomowych oczyszczalni ścieków w m. Lubiatów.

Według danych Urzędu Miejskiego, w 2014 r. na terenie gminy zebrano 1 222,6 Mg zmieszanych odpadów komunalnych, 650,4 Mg posegregowanych partii odpadów komunalnych oraz 701,3 Mg innych odpadów (w tym zmieszanych z mechanicznej obróbki odpadów). W przeliczeniu na 1 mieszkańca (wg GUS: 88,2 kg/mieszkańca/rok) jest to wartość znacznie niższa od średniej krajowej i wojewódzkiej. Może to oznaczać, że część odpadów jest zagospodarowywana przez mieszkańców we własnym zakresie (kompostowanie przydomowe, spalanie drewna i papieru, skarmianie zwierząt), a część odpadów jest zagospodarowywana poza legalnym systemem (spalanie pozostałych odpadów w piecach domowych, porzucanie odpadów na dzikich składowiskach).

Na terenie gminy Otmuchów nie ma eksploatowanych składowisk odpadów komunalnych oraz instalacji do ich odzysku lub innego niż składowanie unieszkodliwiania odpadów. Wszystkie odpady komunalne zebrane na terenie gminy przekazywane były do instalacji mechaniczno – biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych w Domaszkowicach (gm. Nysa).

Na terenie gminy nie występują instalacje przetwarzania odpadów komunalnych, jest natomiast zlokalizowane nieczynne składowisko, którego rekultywację zakończono 29 września 2001 r.

Omawiając temat infrastruktury ochrony środowiska należy wspomnieć, że Gmina Otmuchów dofinansowuje szereg działań proekologicznych realizowanych przez mieszkańców, które obejmują w szczególności: budowę przydomowych oczyszczalni ścieków, usuwanie azbestowych pokryć dachowych oraz wymianę źródeł ogrzewania (ze starych węglowych na nowe niskoemisyjne).

IV.3. KLIMAT I POWIETRZE ATMOSFERYCZNE

Warunki klimatyczne gminy Otmuchów kształtuje bliskość Sudetów oraz wpływ klimatu oceanicznego. Średnia temperatura roczna gminy Otmuchów kształtuje się w granicach +8 do +8,3°C co jest bardzo korzystne dla gospodarki rolnej tego terenu. Rozkład temperatur rocznych poszczególnych pór roku jest wyjątkowo korzystny. Zimy są tu łagodne, średnia stycznia, najzimniejszego miesiąca, prawie nigdy nie spada poniżej – 2°C, luty jest zwykle cieplejszy. Mrozy nigdy nie trwają zbyt długo, a często w zimie następuje kilka odwilży. Miesiące letnie nie są zbyt upalne. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec, którego temperatura średnia nieznacznie przekracza +18°C. Jesień są przeważnie długie i łagodne. Długość okresu wegetacyjnego, czyli ilość dni w roku, w którym średnia temperatura wynosi + 5°C kształtuje się w granicach od 203 do 220 dni.

Ilość opadów atmosferycznych jest tu również znaczna. W ciągu roku najwięcej opadów deszczu przypada na miesiące letnie, to jest od maja do września, a maksimum opadów występuje w lipcu (100 – 232 mm). Liczba dni z opadem > 0,1 mm w ciągu roku wynosi 152 dni, z opadem > 1 mm 98 dni w roku. Opady ulewne > 10 mm występują w miesiącach letnich (maj - sierpień) po 3-4 dni w miesiącu co daje łącznie 16 dni w roku. Średnia roczna opadów z dziesięciolecia 1991-2000

wynosiła 650 mm. Opady śniegu rejestrowane są na tym terenie w miesiącach od listopada do kwietnia i trwają 40-60 dni. Pokrywa śnieżna ma średnią grubość od 5-25 cm. Średnia liczba dni z pokrywą śnieżną wynosi 45 dni.

Parowanie z powierzchni wody w okresie letnim waha się od 40-100 mm miesięcznie, zaś wilgotność względna wynosi średnio 76%. Najwyższa wilgotność utrzymuje się w miesiącach zimowych (październik – luty). W rejonie zbiornika Otmuchów zdecydowany kierunek wiatrów to SW i NW. Przeważają wiatry średnie to jest do 5 m/s. Notuje się 20% wiatrów silnych > 5 m/s, natomiast wiatry słabe tj. 0-2 m/s i cisze stanowią 30%.

Dla miast szczególne zagrożenie stanowią zjawiska i procesy wynikające ze zmian: warunków termicznych w obszarach zurbanizowanych, występowania zjawisk ekstremalnych, w szczególności opadów (deszczy nawaalnych) powodujących lokalne podtopienia i zaburzenia funkcjonowania infrastruktury oraz z występowania suszy i wynikających z niej deficytów wody. Do specyficznych zagrożeń miejskich należą również zaburzenia cyrkulacji powietrza wzmacniane przez jego zanieczyszczenie. Szczególnie niebezpieczne dla miast jest prognozowane zwiększenie częstotliwości i gwałtowności występowania zjawisk ekstremalnych, a w konsekwencji ich niekorzystne skutki.

Na terenie gminy Otmuchów nie ma zlokalizowanych punktów pomiarowych dostarczających dane o stanie jakości powietrza. Zasadne zatem wydaje się przytoczenie danych Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Opolu za 2015 r., odnoszących się do wyników pomiaru na terenie m.in. Nysy, z uwzględnieniem modelowania matematycznego.

W 2015 r. w Nysie były zlokalizowane dwa pasywne punkty pomiarowe, które dostarczyły następujących danych o średniorocznych wartościach stężeń dwutlenku siarki i dwutlenku azotu:

	Nysa, ul. Grodkowska	Nysa, ul. Tkacka
dwutlenek siarki [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	2,6	3,0
dwutlenek azotu [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	20	15,0

Tabela nr 1. Dane o wynikach z pomiarów (metodą pasywną) zanieczyszczenia dwutlenkiem siarki i dwutlenkiem azotu na terenie miasta Nysa (na podstawie danych monitoringowych Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Opolu).

Według danych WIOŚ za 2015 r., strefa opolska (obejmująca całe województwo opolskie poza miastem Opole) została zaklasyfikowana do najgorszej klasy C ze względu na zanieczyszczenie ozonem, benzo(a)pirenem oraz pyłem PM_{2,5} i PM₁₀. Niemniej, załącznik nr 8 („Wykaz obszarów przekroczeń) do „Oceny jakości powietrza w województwie opolskim za rok 2015” (WIOŚ, kwiecień 2016 r.) wskazuje, że gminy Otmuchów dotyczy przede wszystkim kwestia ponadnormatywnego

zanieczyszczenia benzo(a)pirenem oraz ozonem – przy czym dane te nie wynikają z pomiarów wykonanych na terenie gminy, lecz z modelowania matematycznego dyspersji zanieczyszczeń.

W „Programie ochrony powietrza dla strefy opolskiej, ze względu na przekroczenia poziomów dopuszczalnych pyłu PM₁₀, pyłu PM_{2,5} oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu wraz z planem działań krótkoterminowych” (uchwała nr XXXIV/417/2013 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 25 października 2013 r.) wskazuje się, że w gminie Otmuchów przyczyną możliwych ponadnormatywnych zanieczyszczeń pyłem PM₁₀ może być to, że „dominujący udział w zanieczyszczeniach stanowią źródła powierzchniowe”. Według ww. Programu, problem przekroczenia stężeń pyłu dotyczy 0,45 km² gminy (dane na podstawie modelowania matematycznego).

Przyczyną zbyt dużych zanieczyszczeń ozonem jest częściowo oddziaływanie naturalnych źródeł emisji lub zjawisk naturalnych niezwiązanych z działalnością człowieka oraz wpływ zanieczyszczeń transgranicznych. Nie można jednak pominąć faktu, że największy wpływ na powstawanie ozonu w dolnych warstwach atmosfery mają tlenki azotu oraz niemetanowe lotne związki organiczne i w mniejszym stopniu tlenek węgla. Największe znaczenie dla powstawania tlenków azotu mają procesy spalania w sektorze produkcji i transformacji energii, transport drogowy oraz procesy spalania w przemyśle. Natomiast w zakresie emisji niemetanowych lotnych związków organicznych największy wpływ mają: stosowanie rozpuszczalników i innych substancji, procesy produkcyjne, procesy spalania w sektorze komunalnym i mieszkaniowym i transport drogowy.

Do najważniejszych źródeł emisji ww. zanieczyszczeń należy zaliczyć: transport samochodowy (spaliny, pylenie z drogi), spalanie paliw stałych dla celów energetycznych i grzewczych (zwłaszcza indywidualne systemy spalania) oraz przemysł. Niska emisja obejmuje emisję komunikacyjną, a także emisję pyłów i szkodliwych gazów pochodzących z lokalnych kotłowni węglowych i domowych pieców grzewczych, niekiedy opalanych węglem o niskich parametrach grzewczych i wysokiej zawartości siarki.

IV.4. ZAGROŻENIE HAŁASEM

Na klimat akustyczny gminy Otmuchów wpływa przede wszystkim emisja hałasu związana z komunikacją drogową oraz w mniejszym stopniu z emisją ze źródeł przemysłowych. Hałas komunikacyjny jest odczuwalny w szczególności w okolicach drogi krajowej nr 46 oraz wzdłuż tras wywozu wydobytych surowców mineralnych, np. z kopalni w miejscowości Kamienna Góra (choć należy zaznaczyć, że problem ten dotyczy przede wszystkim gminy Nysa, bowiem kopalnia leży na skraju gminy i transport z niej biegnie głównie przez gminę Nysa). Mniejsze natężenie ruchu i mniejsza uciążliwość hałasowa związana jest z przebiegiem odcinków dróg powiatowych i gminnych.

Poziom hałas i związana z nim uciążliwość zależy od natężenia ruchu, udziału pojazdów ciężkich w ogólnej liczbie przemieszczających się pojazdów, od odległości elewacji zabudowy od krawędzi jezdni, od stanu technicznego drogi i jej parametrów technicznych (rodzaj nawierzchni, szerokości pasa drogowego), organizacji ruchu oraz od stanu technicznego pojazdów. Stan techniczny dróg i ulic nie zawsze jest zadowalający i w takim przypadku wymagają one remontów lub modernizacji.

IV.5. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE

Wody powierzchniowe

Gmina Otmuchów leży w dorzeczu Odry, na obszarze zlewni rzeki Nysy Kłodzkiej, która zasila dwa zbiorniki retencyjne: Otmuchowski i Nyski. Jest to druga co do wielkości rzeka przepływająca przez województwo opolskie. Wyływa na wysokości 975 m n.p.m. ze stoków Puchacza w zachodniej części Masywu Śnieżnika; jest lewobrzeżnym dopływem Odry, do której uchodzi w jej 181,3 km na wysokości 140 m n.p.m. na terenie województwa opolskiego. Ważniejszymi dopływami Nysy Kłodzkiej w granicach gminy Otmuchów są następujące rzeki i potoki: Widna, Świdna, Raczyzna, Przedpolna i Potok Maciejowicki.

W latach 1926 – 1933 na obszarze gminy Otmuchów wybudowano zbiornik zaporowy – Jezioro Otmuchowskie oraz Jezioro Nyskie, którego zachodni brzeg leży w granicach gminy Otmuchów. Głównymi ich funkcjami jest utrzymanie żeglowności Odry i ochrona przeciwpowodziowa. Pełnią również funkcję rekreacyjno – wypoczynkową i energetyczną. Są one obszarami o wyjątkowych walorach przyrodniczych.

Zapisy obowiązującego Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (M.P. 2011 nr 40, poz. 451), przedstawia następujące dane odnoszące się do rzek gminy Otmuchów:

Lp.	Nazwa JCWP (jednolitej części wód powierzchniowych)	Status	Ocena stanu	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
1.	Nysa Kłodzka od oddzielenia się Młynówki Pomianowskiej do wypływu ze zbiornika Nysa	silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona (brak możliwości technicznych)
2.	Widna od Łuży do Ujścia	silnie zmieniona część wód	zły	niezagrożona
3.	Raczyzna	silnie zmieniona część wód	zły	niezagrożona
4.	Świdna	naturalna część wód	dobry	niezagrożona
5.	Maciejowicki Potok	silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona (brak możliwości technicznych)

Tabela nr 2. Wybrane ustalenia Planu gospodarowania wodami na obszarze Odry, które odnoszą się do wód powierzchniowych bezpośrednio związanych z gminą Otmuchów.

Stan i jakość wód powierzchniowych mających znaczenie dla gminy Otmuchów jest monitorowana przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Opolu. W niniejszym dokumencie przywołano dane o stanie wód za rok 2014. W oparciu o przeprowadzone badania Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska dokonał następującej klasyfikacji jednolitych części wód powierzchniowych:

Lp.	Nazwa JCWP (jednolitej części wód powierzchniowych)	Klasa elementów:			stan / potencjał ekologiczny	stan chemiczny	stan JCWP
		biologicznych	hydromorfologicznych	fizykochemicznych			
1.	Nysa Kłodzka od oddzielenia się Młynówki Pomianowskiej do wypływu ze zbiornika Nysa	III	II	poniżej potencjału dobrego	umiarkowany	dobry	zły
2.	Widna od Łuży do Ujścia	III	II	I	umiarkowany	brak danych	zły
3.	Raczyna	III	II	II	umiarkowany	brak danych	zły
4.	Świdna	brak danych	brak danych	brak danych	umiarkowany	dobry	zły
5.	Maciejowicki Potok	brak danych	brak danych	brak danych	zły	poniżej stanu dobrego	zły

Tabela nr 3. Dane o stanie jednolitych części wód powierzchniowych występujących w obrębie gminy Otmuchów na podstawie Państwowego Monitoringu Środowiska – badania WIOŚ w Opolu za lata 2013-2014

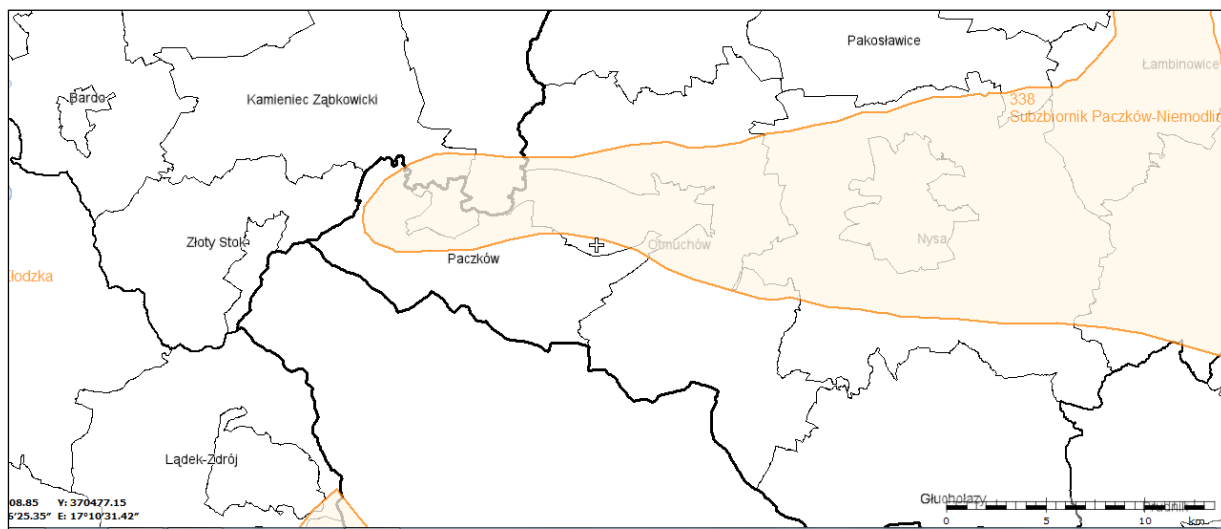
Wody podziemne

Gmina Otmuchów swoim zasięgiem obejmuje zachodnią część Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 338 „Subzbiornik Paczków – Niemodlin”. Jest on częścią trzeciorzędowego zapadliska tektonicznego Rowu Paczków–Kędzierzyn-Koźle. Powierzchnię zbiornika określono na 735 km²; średnia głębokość ujęć wodnych w jego zasięgu waha się w szerokim zakresie od 80 do 150 m, a zasoby dyspozycyjne szacuje się na 60 tys. m³/d. Jego granice przedstawia poniższy ryc. 1.

GZWP nr 338 należy do typu zbiorników porowych, nieznacznie zanieczyszczonych, jednak jego wody charakteryzują się dużymi stężeniami związków fluoru. Według badań Państwowego Instytutu Geologicznego (Cudak J., Razowska – Jaworek L., *Geneza i rozprzestrzenianie wód z wysoką zawartością fluoru w GZWP nr 338 Paczków – Niemodlin*, Biuletyn PIG nr 436, 2009), zawartość fluoru

osiąga wartości 6-11,5 mg/l, przekraczając wartości dopuszczalne dla wód pitnych nawet około 10 razy.

W obrębie zbiornika występują dwa kompleksy wodonośnych utworów piaszczystych. Górny kompleks występuje do głębokości 100, a dolny – 200 m. Oba te kompleksy są izolowane zarówno od siebie, jak i od powierzchni terenu warstwą ilów. Kierunek przepływu jest zgodny z regionalną tendencją spadku terenu z zachodu na wschód. Ruch wód w zbiorniku określa się jako średnio szybki – zmienia się on w przedziale 30–100 m/rok.

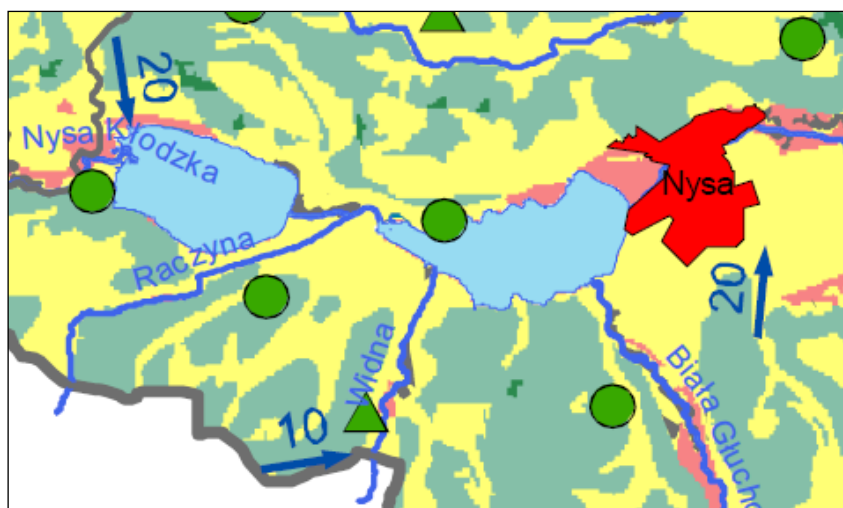

Ryc. 1. Granice Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 338 w rejonie gminy Otmuchów (źródło: przeglądarka WMS Państwowej Służby Hydrogeologicznej: <http://epsh.pgi.gov.pl/epsh>)

Według podziału na Jednolite Części Wód Podziemnych, gmina Otmuchów wchodzi w obręb JCWPd nr 114, której stan ocenia się jako dobry (w Planie gospodarowania wodami).

Dane Państwowego Monitoringu Środowiska za lata 2010-2013 wskazują na dobry stan jakościowy i ilościowy. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w 2010 r. przeprowadził badania w obrębie tej jednostki, analizując m.in. wody podziemne w Dziewiętlicach w gminie Paczków. Uzyskane wyniki wskazały, że wody te klasyfikują się do IV klasy czystości, czego powodem była przede wszystkim wysoka zawartość azotanów i azotynów.

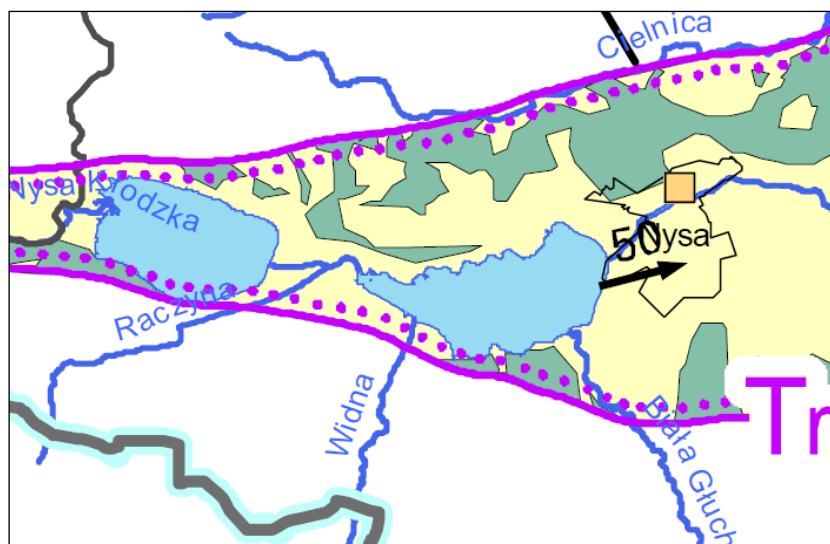
Wykonana w 2011 r. na zlecenie Ministerstwa Środowiska „Mapa wrażliwości wód podziemnych na zanieczyszczenie” przedstawia informacje na temat podatności wód podziemnych pierwszego poziomu wodonośnego na zanieczyszczenia z powierzchni terenu oraz podatność na zanieczyszczenie Głównych Zbiorników Wód Podziemnych. Wycinki „Mapy...” dla rejonu Otmuchowa przedstawiają poniższe ryciny:

Ryc. 2. Podatność wód podziemnych pierwszego poziomu wodonośnego na zanieczyszczenia z powierzchni terenu

Legenda / objaśnienia:

	bardzo duża podatność wód podziemnych na zanieczyszczenie (przybliżony czas wymiany wody w profilu aeracji: <5 lat)
	duża podatność wód podziemnych na zanieczyszczenie (przybliżony czas wymiany wody w profilu aeracji: 5-25 lat)
	średnia podatność wód podziemnych na zanieczyszczenie (przybliżony czas wymiany wody w profilu aeracji: 25-50 lat)
	aglomeracje miejskie o silnie zmienionych warunkach naturalnych
	prędkość migracji szybka (średni czas migracji zanieczyszczeń konserwatywnych na drodze 3 km: 10-30 lat)

Ryc. 3. Podatność na zanieczyszczenie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych

Legenda / objaśnienia:

	granica GZWP
	wiek i geneza GZWP: zbiornik w trzeciorzędzie
	obszar ochronny GZWP
	strefa płytkich wód podziemnych o średniej, małej lub bardzo małej podatności na zanieczyszczenie w granicach obszaru ochronnego GZWP
	prędkość migracji wód podziemnych w obrębie GZWP na poziomie 30-100 m/rok (średnio-szybka klasa prędkości)

IV.6. PRZYRODA

Występujące na terenie gminy Otmuchów obiekty i tereny przyrody stanowią bardzo istotny element systemu powiązań przyrodniczych oraz miejsce wykorzystywane do różnego rodzaju rekreacji. Według danych GUS za 2014 r., na terenie gminy występują parki, 40 zieleńców (8,5 ha), zieleń uliczna zajmuje 0,3 ha, zieleń osiedlowa – 1,98 ha. Do tego dochodzi 17 cmentarzy (9,3 ha), lasy gminne (108,8 ha), 2 038 m żywopłotów oraz ogrody działkowe. GUS podaje, że powierzchnia lasów na terenie gminy wynosi 1 158,8 ha.

Podstawowe przyrodnicze powiązania przestrzenne kształtują dolina Nysy Kłodzkiej, jako korytarz ekologiczny o randze krajowej wielkoprzetrzennego systemu ekologicznego województwa opolskiego, a także doliny pozostałych rzek jako korytarze ekologiczne lokalne. Uzupełnieniem przyrodniczych powiązań zewnętrznych są ekosystemy leśne w rejonie Otmuchowa, Kałkowa, Nadziejowa, Bukowa.

Na terenie gminy prawną ochroną objęto obiekty (12 pomników ochrony przyrody) i obszary o wyjątkowych w skali kraju walorach przyrodniczych. Część gminy Otmuchów (6 627 ha) włączona została w Otmuchowsko – Nyski Obszar Chronionego Krajobrazu, którego zasady ochronne określone są w rozporządzeniu Wojewody Opolskiego z dnia 17 maja 2000 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu w województwie opolskim. W granicach ww. obszaru powołane zostały 2 obszary specjalnej ochrony ptaków w ramach europejskiej sieci ochrony przyrody Natura 2000: „Zbiornik Otmuchowski” i „Zbiornik Nyski”. Są to bardzo ważne w skali kraju obszary z koncentracją ptaków migrujących i zimujących. Według standardowych formularzy danych dla przedmiotowych obszarów Natura 2000, głównymi zagrożeniami dla tych obszarów są następujące czynniki: zanieczyszczenia wody, hałas, presja turystyczna, duże wahania poziomu wody w zbiornikach, niepokojenie ptaków na skutek penetracji siedlisk przez ludzi i zwierzęta domowe, zabijanie ptaków nierozpoznanych.

Należy podkreślić również fakt, że na terenie gminy występują obszary o wysokich walorach przyrodniczych, które zasługują na objęcie ich obszarowymi formami prawnej ochrony przyrody (na podstawie: „Plan rozwoju lokalnego gminy Otmuchów na lata 2004-2006 oraz na lata 2007-2013, Pracownia Projektowa EKOURBOW, Opole 2004):

- kompleks leśny na północ od Ulanowic (łęg jesionowo-olszowy) o charakterze naturalnym ze stanowiskiem śnieżycy wiosennej stanowiący cenne siedlisko o randze międzynarodowej,
- nieczynny kamieniołom granitu z otaczającym go lasem na zachód od Nadziejowa z występującymi tu wieloma gatunkami roślin chronionych i rzadkich, w tym śnieżycy wiosennej, stanowiący cenne siedlisko o randze międzynarodowej,

- proponowane obszary chronionego krajobrazu: „Wzgórza Strzebińskie” i „Przedgórze Paczkowskie” (zróżnicowany krajobrazowo teren o urozmaiconej rzeźbie terenu i mozaice gruntów ornych, użytków zielonych i niewielkich kompleksów leśnych),
- proponowany rezerwat przyrody „Otmuchowskie Błota” o łącznej powierzchni 40,00 ha (w celu zachowania fragmentu krajobrazu deltowego obszarów cofkowych Jeziora Otmuchowskiego oraz zbiorowisk wodnych, szuwarowych i namuliskowych, a także ostoi ptactwa wodno-błotnego),
- proponowane rezerваты przyrody: siedliska leśne w obrębie Szklary Nadleśnictwa Prudnik: oddziały 229, 231 i 136, rezerwat ornitologiczny „Czapliniec” - las komunalny miasta Otmuchów,
- proponowane zespoły przyrodniczo – krajobrazowe: południowy brzeg Jeziora Nyskiego, las Bażantka (na północ od Otmuchowa),
- proponowane użytki ekologiczne: kompleks leśny łęgu jesionowo-olszowego na południe od Ulanowic oraz „Dziewięciś” między Otmuchowem, a Sarnowicami, kolonia jaskółki brzegówki w ścianie piaskowni na północ od wsi Wójcice,
- drzewa pomnikowe – ok. 30 szt. (Otmuchów, Buków, Piotrowice Nyskie, Starowice, Siedlec, Rysiwice, Kwiatków).

Istotny jest fakt, że obowiązujące Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego wskazuje w rozdziale 2.8.1 „obszary i obiekty proponowane do objęcia ochroną prawną” oraz w rozdziale 2.9 „proponowane pomniki przyrody”:

- proponowane rezerваты przyrody: „Nadziejów”, „Czapliniec”, „Otmuchowskie Błota”, „Otmuchowski Las”;
- proponowany zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Południowy Brzeg”;
- proponowane użytki ekologiczne: „Ulanowice”, „Dziewięciś”, „Jaskółka”;
- proponowane stanowiska dokumentacyjne przyrody nieożywionej Jarnołów, Starowice, Nieradowice, Kamienna Góra I i II, Maciejowice, Kamionka i Lubiatów;
- 29 proponowanych pomników przyrody (drzewa).

IV.7. GLEBY

Na terenie gminy Otmuchów występują zasadniczo dwa rodzaje gleb, zaliczane do III i IV klasy bonitacyjnej, różniące się pochodzeniem geologicznym skały macierzystej. Są to gleby wytworzone

z utworów gliniastych oraz pyłowych. Te pierwsze występują przede wszystkim w południowej części gminy na Przedgórzu Paczkowskim. Mają one dobre właściwości glebotwórcze, gdyż są bogate pod względem składu mineralnego. Powstają z nich najczęściej gleby średnio dobre i dobre. Gleby pyłowe są żyzniejsze od gleb gliniastych. Są one zasobne w przyswajalne składniki pokarmowe. Wyżej wymienione gleby zalicza się do klasy gleb czarnoziemnych, brunatnoziemnych i pobagiennych. Ta klasyfikacja informuje o korzystnych warunkach dla produkcji roślinnej, z tego też powodu rolnictwo gminy osiąga dobre wyniki w jej zakresie. Gmina Otmuchów posiada jeden z wyższych w województwie wskaźników jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Największe obszarowo kompleksy gleb wysokiej jakości występują w sołectwach: Maciejowice, Malerzowice, Starowice, Siedlec, Grądy, Goraszowice i Kałków.

Spośród podstawowych jednostek typologicznych gleb Polski na terenie gminy Otmuchów wyróżnia się: gleby autogeniczne (gleby czarnoziemne /czarnoziemy zdegradowane/ - środkowa część gminy, gleby brunatnoziemne /gleby brunatne właściwe/) – północna część gminy, gleby semihydrogeniczne (czarne ziemie), gleby płowe – południowa część gminy, gleby hydrogeniczne (gleby bagienne /gleby mułowe/), gleby napływowe (gleby aluwialne /mady rzeczne/), gleby antropogeniczne (gleby industrio- i urbanoziemne) – głównie w mieście Otmuchów.

Według Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, ponad 1 400 ha gleb w gminie wymaga zabezpieczeń erozyjnych, z czego połowa jest narażona na erozję w stopniu silnym i bardzo silnym. Najwięcej terenów objętych erozją występuje we wsiach: Lasowice, Ligota Wlk., Ulanowice, Lubiatów, Nieradowice.

Z punktu widzenia niniejszego dokumentu istotne jest zwrócenie uwagi na postępujące zasklepianie powierzchni ziemi (pokrywania ziemi nieprzepuszczalnym materiałem). W ostatnich latach temu zagadnieniu przypisywana jest coraz większa uwaga. Jest to skutkiem tego, że zasklepianie zwiększa ryzyko powodzi i niedoborów wody, przyczynia się do globalnego ocieplenia oraz wpływa niekorzystnie na lokalny mikroklimat. Można je ograniczyć poprzez inteligentne zagospodarowanie przestrzenne i zmniejszenie niekontrolowanego rozwoju przestrzeni zurbanizowanych. W zamian można wykorzystywać potencjał rozwoju wewnątrz obszarów miejskich na przykład poprzez rewitalizację terenów poprzemysłowych i zdegradowanych. Środki łagodzące obejmują stosowanie przepuszczalnych materiałów zamiast cementu lub asfaltu, wspieranie „zielonej infrastruktury” i bardziej powszechne wykorzystanie naturalnych systemów zbierania wody deszczowej.

IV.8. ZASOBY SUROWCÓW MINERALNYCH

Na obszarze gminy występują udokumentowane złoża surowców mineralnych (granit, amfibolit, kruszywa naturalne, surowce ilaste) umożliwiające produkcję materiałów budowlanych. Ogółem na terenie gminy znajduje się 14 udokumentowanych złóż surowców. W gminie Otmuchów występują złoża kamieni drogowych i budowlanych, w formacjach granitowych i gnejsach. Znajdują się tu również złoża łów i amfibolitów. Kruszywa naturalne w gminie Otmuchów pochodzą z okresu czwartorzędu i występują przede wszystkim w osadach rzecznych teras erozyjno-akumulacyjnych i akumulacyjnych rzeki Nysy Kłodzkiej. Jedno z najzasobniejszych złóż kruszyw naturalnych znajduje się na terenie Jeziora Otmuchowskiego. Największe czynne kopalnie surowców mineralnych znajdują się w Wójcicach, Nadziejowie i Kamiennej Górze.

IV.9. NATURALNE I PRZEMYSŁOWE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA

Na terenie gminy Otmuchów nie występują zakłady stwarzające ryzyko wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, nie znajdują się tu także inne obiekty przemysłowe o uciążliwości znaczącej w skali gminy (choć lokalna uciążliwość może występować przy niektórych obiektach, np. kopalnia w Kamiennej Górze).

Plan Zarządzania Kryzysowego Gminy Otmuchów (grudzień 2015 r.) przedstawia m.in. charakterystykę zagrożeń oraz ocenę ryzyka ich wystąpienia. Wśród najbardziej istotnych rodzajów zagrożeń wymieniono:

1. Powodzie: zagrożenie występuje w każdej miejscowości bez względu na to czy istnieją tam ciekі wodne czy nie –Jasienica Górna, Krakówkowice, Broniszowice, Kałków, Śliwice, Meszno, Ratnowice, ze względu na Jezioro Nyskie – Otmuchów, Śliwice, Zwierzyniec, Wierzbno oraz we wszystkich miejscowościach gminy ze względu na nadzwyczajne zjawiska pogodowe. Potencjalne zagrożenie stanowi także zbiornik otmuchowski, którego uszkodzenie spowoduje katastrofalne zatopienia w dolinie rzeki Nysy Kłodzkiej obejmujące Otmuchów, Śliwice i Wójcice.
2. Pożary: pożary na terenie Gminy Otmuchów występują z różnym natężeniem przez cały rok. Wiosną i jesienią są to pożary wyschniętych traw, krzewów i nieużytków oraz terenów brzegowych jezior (trzciny) w okolicach Ligoty i Lubiatowa na Jeziorze Otmuchowskim oraz w okolicach Bukowa i Kwiatkowa nad Jeziorze Nyskim. W lecie są to pożary pozostałości roślinnych na polach. W okresie jesiennym i zimowym nasilają się pożary mieszkań i budynków mieszkalnych związane jest to z rozpoczęciem sezonu grzewczego i/lub używaniu niesprawnych urządzeń grzewczych w tym zwłaszcza elektrycznych.

3. Huraganowe wiatry / trąby powietrzne: gmina Otmuchów leży na terenach podgórskich więc na wiosnę i jesienią występują silne wiatry wywołane ukształtowaniem terenu. Wiatry te występowały zawsze więc architektura jest dostosowana do panujących warunków. Występują także nadzwyczaj silne wiatry powodujące uszkodzenia budynków, drzewostanu i infrastruktury energetycznej i telekomunikacyjnej.
4. Mrozy i opady śniegu: Gmina Otmuchów leży na terenach podgórskich więc opady śniegu i mrozy są zjawiskiem normalnym. Architektura jest w większości dostosowana do warunków atmosferycznych. Zagrożone są większymi opadami obiekty średnio i wielkopowierzchniowe o płaskich dachach. Intensywne opady śniegu powodują także utrudnienia w komunikacji drogowej i uszkodzenia drzewostanu.
5. Susza i upały występują podobnie jak inne anomalie pogodowe coraz częściej i nieprzewidywalnych okresach. Powodują zagrożenia dla osób starszych i chorych. Zwiększają ryzyko powstawania pożarów na obszarach leśnych i zakrzaczonych. Zwiększa się także znacznie ilość osób przebywających nad jeziorami, kąpieliskami i innymi miejscami z wodą co stwarza zagrożenie utonięciami.
6. Skażenie chemiczno-ekologiczne: Na terenie Gminy Otmuchów TSP występują w niewielkich ilościach w ZPC Otmuchów i PWiK jako substancje żrące (wodorotlenki i podchloryny) służące do odkażania i dezynfekcji. Ponadto przez teren gminy przebiega gazociąg średniego i niskiego ciśnienia wraz ze stacjami redukcyjnymi. Znajdują się na terenie gminy również trzy stacje paliw, które stanowią potencjalne zagrożenie ekologiczne. Ponadto przebiegająca przez gminę droga krajowa Nr 46 i linia kolejowa Jelenia Góra-Kraków stanowi potencjalne źródło zagrożeń chemiczno-ekologicznych. Do tej pory odnotowywano tylko niewielkie zdarzenia o charakterze ww. zagrożenia związane z wyciekami substancji z rozbitych pojazdów.
7. Katastrofy komunikacyjne i budowlane: droga krajowa Nr 46 przebiegająca przez gminę charakteryzuje się dużym natężeniem ruchu kołowego i co za tym idzie znacznym zagrożeniem wystąpienia katastrof czy zdarzeń drogowych z udziałem aut osobowych i ciężarowych. Także drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne również, ze względu na znaczną ilość aut, stanowią zagrożenie wystąpienia zdarzeń drogowych. Linia kolejowa Nr 137 Katowice-Legnica –możliwość wystąpienia katastrofy komunikacyjnej - budowlanej na obiektach inżynieryjnych znajdujących się na tej linii. Występowanie anomalii pogodowych i pewnej ilości obiektów budowlanych o bardzo złym stanie technicznym powoduje występowanie zagrożenia katastrofami budowlanymi. Także obiekty wielkopowierzchniowe o płaskich dachach w przypadku intensywnych opadów śniegu stanowią zagrożenie katastrofą budowlaną.

IV.10. GŁÓWNE PROBLEMY I WYZWANIA ZWIĄZANE Z OCHRONĄ ŚRODOWISKA

Identyfikację głównych problemów i wyzwań związanych z ochroną środowiska przedstawiono w formie macierzy SWAT określającej mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia.

Niewystarczający poziom skanalizowania gminy oraz dane o ilościach zużytej wody i o ściekach skierowanych do oczyszczalni wskazują na to, że znaczna ilość ścieków komunalnych trafia w sposób niekontrolowany i nielegalny do środowiska. Dane statystyczne wskazują również na ryzyko występowania przypadków nielegalnego zagospodarowania odpadów komunalnych (dzikie składowiska, spalanie). Problem ten potęgowany jest tym, że uwarunkowania geologiczne i hydrogeologiczne nie sprzyjają zachowaniu należytego bezpieczeństwa wodom podziemnym. Ponadto, część miejscowości w rejonie Jeziora Otmuchowskiego nie ma systemu kanalizacji sanitarnej, co w konsekwencji powoduje kierowanie części ścieków do wód tego zbiornika. Jednocześnie postępuje zjawisko stopniowego wzrostu presji urbanistycznej i turystycznej, przy czym nie zawsze ma ona charakter zgodny z prawem, bowiem nad brzegiem jeziora powstają także samowole budowlane.

V. STRATEGIA OCHRONY ŚRODOWISKA

Identyfikacja celów i priorytetów w stosunku do poszczególnych komponentów środowiska i systemu jego ochrony odbyła się w oparciu o dokumenty nadrzędne, zwłaszcza Strategię „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko” oraz Wojewódzki Program Ochrony Środowiska. Miało to na celu wymaganą prawną zgodność tych dokumentów. Zapisy dokumentów wyższego szczebla odniesiono do specyfiki ochrony środowiska w warunkach gmin miejsko - wiejskich. W przypadku ochrony środowiska rozpatrywanej na tej płaszczyźnie, szczególnego znaczenia nabiera kwestia zapewnienia dobrego stanu środowiska w miejscu zamieszkania, edukacji, pracy, leczenia i wypoczynku mieszkańców, jak również zagwarantowanie zrównoważonego wykorzystania zasobów środowiska oraz harmonijnego rozwoju, istotnego w obliczu potencjału turystycznego gminy.

V.1. SYSTEM ZARZĄDZANIA OCHRONĄ ŚRODOWISKA

Sposób podejścia do kwestii ochrony środowiska w polityce gminy powinien być w pełni spójny z wizją regionu przyjaznego do zamieszkania i rekreacji, a także miejsca nauki i pracy alternatywnego w stosunku do większych aglomeracji. Otmuchów dysponuje warunkami by stać się liderem w ochronie środowiska przyrodniczego wśród gmin o zbliżonej wielkości i o podobnym charakterze. Doświadczenia krajów wysokorozwiniętych wskazują, że jakość środowiska naturalnego staje się ważnym kryterium wyboru miejsca zamieszkania, dlatego zapewnianie najwyższych standardów jakości wody i powietrza, spokojnych miejsc wypoczynku i kontaktu z przyrodą powinno stać się kluczowym elementem strategii rozwoju gminy. Osiągnięcie wysokiego poziomu jakości środowiska wymaga jednak nadania tej dziedzinie wysokiego priorytetu w polityce gminy oraz faktycznej integracji z dziedziną rozwoju gospodarczego i planowania przestrzennego. Towarzyszyć temu powinno zapewnienie odpowiednich środków na rozwój i utrzymanie systemu zarządzania ochroną środowiska.

V.1.1. Włączanie aspektów ekologicznych do polityki gminy

Stan środowiska danego regionu jest ściśle związany z jego rozwojem społeczno-gospodarczym. Analiza poszczególnych dziedzin gospodarki, tendencji i kierunków zmian z punktu widzenia presji wywieranej na środowisko pozwala ocenić, jaki wpływ ma rozwój regionu na zachowanie naturalnych cech środowiska. Dla wielu dokumentów strategicznych opracowywanych przez Urząd Miejski w Otmuchowie będzie wykonywana strategiczna ocena oddziaływania na środowisko. Zasadnym jest przyjęcie, że w trakcie tych ocen będzie dokonywana ocena zgodności z celami określonymi w niniejszym POŚ.

Cel strategiczny: Zarządzanie ochroną środowiska zintegrowane z innymi dziedzinami funkcjonowania gminy oraz uwzględnianie celów ekologicznych na równi z celami gospodarczymi i społecznymi przy sporządzaniu strategii, polityk, planów i programów w poszczególnych dziedzinach gospodarowania.

Cele krótkoterminowe do 2020 r.:

1. Uwzględnianie celów ochrony środowiska w dokumentach strategicznych wszystkich szczebli oraz przeprowadzanie oceny skutków ekologicznych ich realizacji.
2. Harmonizacja rozwoju gospodarczego i społecznego z wysokiej jakości ochroną środowiska.

Cel długoterminowy do 2023 r.:

Nadanie ochronie środowiska priorytetowej rangi w polityce gminy.

V.1.2. Planowanie przestrzenne

Stopniowe rozprzestrzenianie zabudowy mieszkaniowej, rekreacyjnej i usługowej na terenie gminy nie daje pewności zachowania prawidłowego funkcjonowania korytarzy ekologicznych oraz przestrzeni stanowiącej siedliska (w tym – żerowiska, miejsca rozrodu, itp.), niezbędnych dla zachowania ekosystemu we właściwym stanie ochrony. Zajmowanie kolejnych terenów przyczynia się także do problemów transportowych (większe natężenie transportu samochodowego), pogarszając tym samym jakość powietrza i klimatu akustycznego, a także problemów z zapewnieniem odpowiedniej infrastruktury do odbioru ścieków. Ponadto, zasiedlanie nowych obszarów prowadzić może do dalszej marginalizacji obszarów problemowych, np. części gminy wymagających rewitalizacji.

Zapisy dokumentów strategicznych gminy Otmuchów dotyczące ochrony środowiska nie w pełni znajdują odzwierciedlenie w rzeczywistości, co widać m.in. na przykładzie obszarów i obiektów kwalifikujących się do objęcia ich prawną ochroną na mocy przepisów o ochronie przyrody.

Ponadto, w planach zagospodarowania przestrzennego i w strategiach dotyczących rozwoju gminy można zawrzeć wiele zapisów mających zasadnicze znaczenie dla poziomu ochrony środowiska, np. kształtowanie terenów zielonych i zagwarantowanie odpowiedniej powierzchni biologicznie czynnej, retencjonowanie wód opadowych, tworzenie naturalnych ekranów akustycznych, itp. W związku z powyższym, wyznaczono następujące cele do realizacji:

Cel strategiczny: Ekologizacja planowania przestrzennego zapewniająca utrzymanie równowagi przyrodniczej w procesie organizacji przestrzeni dla potrzeb społeczeństwa, z zachowaniem

warunków zapewniających ochronę środowiska przed nadmiernym poziomem hałasu i innymi uciążliwościami o źródle antropogenicznym.

Cele krótkoterminowe do 2020 r.:

1. Nadanie wysokiej rangi aspektom przyrodniczym przy planowaniu przestrzennym.
2. Stworzenie systemu motywującego wdrażanie rozwiązań z zakresu adaptacji do zmian klimatycznych ze szczególnym uwzględnieniem mikroretencji.
3. Zapewnienie wysokich standardów prognoz oddziaływania na środowisko, wykonywanych dla potrzeb planowania przestrzennego i strategicznego.

Cel długoterminowy do 2023 r.:

Harmonizowanie rozwoju gospodarczego i społecznego z ochroną środowiska i krajobrazem poprzez uwzględnianie w dokumentach planistycznych wymagań koniecznych do ochrony obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych, w tym korytarzy ekologicznych.

V.1.3. Edukacja ekologiczna

Jednym z podstawowych warunków wprowadzania w życie zasad zrównoważonego rozwoju i wdrażania w gminie zadań ujętych w programie ochrony środowiska jest aktywny udział świadomego i dobrze wyedukowanego społeczeństwa. Poza edukacją ekologiczną mieszkańców dotyczącą ochrony środowiska w ich życiu codziennym istotna jest również edukacja wśród właścicieli małych i średnich przedsiębiorstw oraz organów administracji i nauczycieli prowadzących edukację ekologiczną w szkołach. Organizacja edukacji ekologicznej powinna obejmować edukację ekologiczną w formalnym systemie kształcenia oraz pozaszkolny system edukacji. Rola organów samorządowych w tym zakresie obejmuje:

- współdziałanie przy opracowywaniu i realizacji lokalnych działań z zakresu edukacji ekologicznej z organizacjami, instytucjami, kościołami i związkami wyznaniowymi, zakładami pracy, przedstawicielami społeczności lokalnych,
- utrzymywanie ścisłej współpracy ze szkołami, zapewniając im warunki do prowadzenia edukacji ekologicznej,
- zapewnienie społeczeństwu dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie,
- upowszechnianie wiedzy o środowisku i jego ochronie.

Działania zmierzające do realizacji tego celu mają charakter działań ciągłych, długookresowych i trudno jest tu wyznaczyć cele do osiągnięcia na najbliższe lata. W tym okresie należy zainicjować działania organizacyjne, zmierzające do stworzenia sprawnego systemu edukacji ekologicznej, którego zadaniem jest stały wzrost świadomości mieszkańców.

Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa jest celem samym w sobie, jednak w aktualnej sytuacji gminy Otmuchów celowym wydaje się skoncentrowanie na zachowaniach, które z postawy proekologicznej wynikają, bowiem istotnym jest zwiększenie zainteresowania społeczeństwa ochroną środowiska i czynny udział w jej planowaniu jak i realizacji. Działania wsparte przychylną opinią publiczną będą miały większą polityczną siłę, a działania prośrodowiskowe (np. selektywne zbieranie odpadów niebezpiecznych) będą bardziej skuteczne).

Cel strategiczny: Upowszechnianie praktycznego wdrażania idei zrównoważonego rozwoju we wszystkich sferach życia, uwzględniając również pracę i wypoczynek człowieka, czyli objęcie permanentną edukacją ekologiczną wszystkich mieszkańców gminy na wszystkich stopniach edukacji formalnej i nieformalnej.

Cele krótkookresowe do 2020 r.:

1. Zapewnienie kompleksowego systemu gromadzenia i udostępniania informacji o środowisku i jego ochronie.
2. Upowszechnienie wiedzy o walorach przyrodniczych gminy oraz o koniecznych zachowaniach proekologicznych.
3. Zwiększanie atrakcyjności i popularności rekreacji i turystyki w kontekście walorów przyrodniczych gminy.

Cele długoterminowe do 2023 r.:

1. Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa, zagwarantowanie szerokiego dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie.
2. Upowszechnienie znajomości walorów przyrodniczych terenu gminy.

V.2. OCHRONA POWIETRZA

Jakość powietrza w miastach jest jednym z głównych czynników decydujących o średniej długości życia oraz o jego jakości. Zdaniem Komisji Europejskiej obecnie w UE odnotowuje się skrócenie średniej długości życia o ponad 8 miesięcy spowodowane obecnością pyłu PM_{2.5} w powietrzu, równoznaczne z utratą 3,6 milionów lat życia rocznie. W odniesieniu do ozonu szacuje się, że będzie on przyczyną około 21 000 przedwczesnych zgonów w 2020 r. Zjawisko to ma poważne konsekwencje w odniesieniu do jakości życia. Szczególnie narażone są dzieci, osoby starsze oraz osoby cierpiące na astmę i choroby sercowo-naczyniowe.

Poprawa jakości powietrza powinna stać się jednym z głównych celów polityki samorządów terytorialnych. Można tu wskazać na następujące przyczyny zanieczyszczenia i środki wobec nich zaradcze:

ŹRÓDŁO	PROBLEMY	PROPONOWANE DZIAŁANIA
NISKA EMISJA	Spalanie węgla w starych piecach i kotłach	– Podłączanie do sieci ciepłowniczej – Wymiana kotłów/pieców na gazowe – Wymiana kotłów / pieców na retortowe lub nowoczesne węglowe
	Spalanie najtańszego węgla, złej jakości	– Działania wspomagające typu: termoizolacja, kolektory słoneczne (zmniejszenie zapotrzebowania na ciepło), izolacja systemów ciepłowniczych
	Spalanie odpadów	– Kampanie promocyjno-edukacyjne – Działania administracyjne i prawne (kontrole spełniania przepisów o ochronie środowiska)
TRANSPORT	Pylenie wtórne z dróg	– Zmiany w układzie komunikacyjnym miast i upłynnienie ruchu
	Spaliny pojazdów (szczególnie z silników wysokoprężnych)	– Czyszczenie ulic metodą moką (z zachowaniem odpowiedniej częstotliwości)
		– Strefy ograniczonego ruchu – wjazd możliwy dla samochodów spełniających normy EURO 3 i wyższe

Tabela nr 4. Relacje pomiędzy źródłem negatywnego oddziaływania na jakość powietrza atmosferycznego a możliwymi działaniami minimalizującymi zagrożenie u źródła.

Warto również zaznaczyć, że zgodnie z dyrektywą w sprawie jakości powietrza atmosferycznego i w sprawie czystszej powietrza dla Europy, państwa członkowskie są zobowiązane do zmniejszenia do 2020 r. narażenia na działanie pyłu PM_{2,5} na obszarach miejskich o średnio 20% w porównaniu z poziomem z roku 2010.

Cel strategiczny: Osiągnięcie i utrzymanie dobrej jakości powietrza atmosferycznego jako elementu trwałej poprawy standardu życia mieszkańców i utrzymania dobrego stanu środowiska gminy.

Cele krótkookresowe do 2020 r.:

1. Zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza pyłem PM₁₀ i PM_{2,5}, tlenkami azotu i tlenkami siarki oraz ozonem do poziomów określonych w prawie.
2. Promocja i wspomaganie rozwoju wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz technologii energooszczędnych.
3. Opracowanie i wdrożenie Planu Gospodarki Niskoemisyjnej.

Cele długoterminowe do 2023 r.:

1. Wsparcie projektów w zakresie budowy urządzeń i instalacji do produkcji i transportu energii odnawialnej.

2. Promowanie i popularyzacja modelowych rozwiązań w zakresie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.
3. Spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza.
4. Tworzenie preferencji dla nowych podmiotów gospodarczych wykorzystujących przyjazne środowisku technologie.

V.3. OCHRONA PRZED HAŁASEM

W zakresie hałasu pochodzącego z transportu samochodowego, poprawy stanu akustycznego należy spodziewać się w wyniku modernizacji i przebudowy tras komunikacyjnych, właściwej dbałości o stan nawierzchni dróg oraz budowy obwodnic. Redukcję uciążliwości hałasu komunikacyjnego można uzyskać również poprzez zastosowanie ekranów akustycznych oraz wymianę okien na dźwiękoizolacyjne. W planach zagospodarowania przewidzieć należy wydzielenie terenów zieleni izolacyjnej w obrębie terenów zabudowy mieszkaniowej od strony ciągów komunikacyjnych.

W zakresie ograniczenia hałasu ze źródeł przemysłowych pochodzących od każdego pojedynczego zakładu przemysłowego, warsztatu czy placówki handlowo-usługowej, należy identyfikować uciążliwe obiekty oraz podejmować działania administracyjne w celu ograniczenia uciążliwości hałasowych.

Cel strategiczny: Zmniejszenie powierzchni obszarów objętych zasięgiem szkodliwego oddziaływania hałasu komunikacyjnego i przemysłowego.

Cel krótkookresowy do 2020 r.:

1. Ograniczenie uciążliwości hałasowych ze źródeł komunikacyjnych i przemysłowych.
2. Identyfikacja źródeł uciążliwości akustycznych oraz podejmowanie działań administracyjnych w celu ograniczenia uciążliwości.

Cele długoterminowe do 2023 r.:

Zmniejszenie wielkości obszarów, na których stwierdza się ponadnormatywne poziomy hałasu poprzez:

- uwzględnianie w ewentualnych zmianach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dopuszczalnych wartości poziomu dźwięku w środowisku dla poszczególnych jednostek strukturalnych,
- prowadzenie bieżących remontów dróg gminnych,
- ograniczenie uciążliwości akustycznej dróg i tras kolejowych.

V.4. OCHRONA WÓD

Z analizy aktualnego stanu gospodarki wodno-ściekowej w gminie Otmuchów wynika, że potencjalne źródło zagrożenia jakości wód powierzchniowych i podziemnych stanowią przede wszystkim:

- ścieki bytowe i komunalne z zabudowy mieszkaniowej na obszarach nieskanalizowanych,
- niedostatecznie oczyszczone ścieki deszczowe spływające z terenów zanieczyszczonych,
- zanieczyszczenia spływające z pól, szczególnie w okresach po nawożeniu gruntów rolnych.

W związku z powyższym należy podjąć w gminie działania mające na celu wyeliminowanie tych zagrożeń. Służyć temu mają następujące cele:

Cele strategiczne:

1. Zabezpieczenie środowiska przed negatywnym oddziaływaniem ścieków bytowych poprzez rozbudowę systemu kanalizacji oraz objęcie pełnym nadzorem gospodarki ściekami na terenach nieskanalizowanych.
2. Zrealizowanie działań wynikających z dokumentów strategicznych mających znaczenie dla ochrony wód (Program Wodno-Środowiskowy Kraju, Plan Przeciwdziałania Skutkom Suszy, Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych i in.).

Cele krótkoterminowe do 2020 r.:

1. Skanalizowanie najbardziej problemowych obszarów gminy.
2. Weryfikacja działań wspierających rozwój przydomowych oczyszczalni ścieków pod kątem prawnym i środowiskowym.
3. Zidentyfikowanie lokalnych źródeł zanieczyszczeń zasobów wodnych oraz zmniejszenie ich oddziaływania na środowisko.
4. Pełna inwentaryzacja zbiorników do gromadzenia nieczystości ciekłych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków oraz przeprowadzenie działań kontrolnych w zakresie eksploatacji tych obiektów w sposób zgodny z przepisami budowlanymi i przepisami o ochronie środowiska.
5. Zidentyfikowanie możliwości retencjonowania wód opadowych i roztopowych.

Cele długoterminowe do 2023 r.:

1. Zapewniona ochrona zasobów wodnych przed degradacją ilościowo – jakościową.
2. Renaturalizacja wybranych odcinków cieków.
3. Identyfikacja i zalegalizowanie nielegalnych kolektorów i rowów służących do odprowadzania ścieków bytowych i komunalnych.

V.5. OCHRONA PRZYRODY

W stosunku do czasu, kiedy powstawał aktualizowany obecnie POŚ, zaszły znaczące zmiany w stosowaniu przepisów o ochronie przyrody w Polsce. Jest to związane m.in. z silnym dążeniem Unii Europejskiej do strategicznego zatrzymania spadku bioróżnorodności, które wyraża się poprzez mocną egzekucję zapisów dyrektyw związanych z ochroną przyrody.

Dobry system ochrony przyrody w gminie ma bardzo duże przełożenie na jakość ochrony innych komponentów środowiska oraz na proekologiczne zachowania społeczeństwa poprzez odwołanie się do wartości estetycznych i emocjonalnych. Liczne publikacje podkreślają, jak duże znaczenie ma zieleń miejska dla bilansu hydrogeologicznego, oczyszczania powietrza, tworzenia mikroklimatu, likwidacji zjawiska „miejskiej wyspy ciepła” oraz zmniejszania dyskomfortu związanego z emisją hałasu. Warto również dodać, że istnienie obszarów o wysokich walorach przyrodniczych, które są objęte odpowiednim systemem prawnej ochrony, jest wielką szansą biznesową i narzędziem marketingowym, które można zastosować dla promocji i rozwoju gminy.

Cel strategiczny: Wzmocnienie zasad ochrony przyrody oraz harmonijne gospodarowanie na obszarach prawnie chronionych i kwalifikujących się do ochrony prawnej, w szczególności poprzez procedury związane z planowaniem przestrzennym i realizacją procesów inwestycyjnych.

Cele krótkoterminowe do 2020 r.:

1. Objęcie ochroną prawną obszarów i obiektów wytypowanych do ochrony w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.
2. Wytypowanie niezagospodarowanych terenów, na których możliwe i zasadne jest wprowadzenie zieleni rekreacyjnej oraz przyrodnicze zagospodarowanie tych terenów i udostępnienie społeczeństwu w celach rekreacyjnych.
3. Wzmocnienie skuteczności decyzji administracyjnych w zakresie wymagań dotyczących ochrony przyrody poprzez rozszerzenie współdziałania wydziałów: urbanistyki, architektury i budownictwa oraz ochrony środowiska i rolnictwa.
4. Popularyzowanie wiedzy o walorach przyrodniczych gminy Otmuchów.

Cele długoterminowe do 2023 r.:

1. Rozbudowa i pielęgnacja systemu zieleni miejskiej, w tym zabytkowych założeń zieleni.
2. Rozbudowa zieleni urządzonej w obszarach rekreacyjno – wypoczynkowych (istniejących i projektowanych) oraz zieleni izolacyjno – osłonowej wzdłuż ciągów komunikacyjnych.

3. Ochrona krajobrazu kulturowego a w szczególności przeprowadzenie pełnej rekultywacji terenów zdegradowanych położonych w granicach miejskiego systemu przyrodniczego - w pierwszej kolejności w granicach dolin rzecznych.

V.6. GOSPODARKA ODPADAMI

Zasadnicza część wyzwań dotyczących gospodarki odpadami znajduje się w Wojewódzkim Planie Gospodarki Odpadami oraz w przepisach prawnych. Jak wykazano we wcześniejszej części opracowania, głównymi problemami wymagającymi rozwiązania są: uszczelnienie systemu zbierania odpadów komunalnych oraz zwiększenie skuteczności selektywnego zbierania odpadów.

Cel strategiczny: Rozwijanie sprawnego systemu gospodarki odpadami w sposób zintegrowany z pozostałymi dziedzinami ochrony środowiska i gospodarki komunalnej.

Cele krótkoterminowe do 2020 r.:

1. Rozwój systemu gospodarki odpadami komunalnymi zapewniającego uzyskanie zgodności z przepisami oraz planami gospodarki odpadami.
2. Intensywny rozwój systemu selektywnego zbierania odpadów od mieszkańców i podmiotów gospodarczych.
3. Zidentyfikowanie miejsc nielegalnego magazynowania i składowania odpadów oraz doprowadzenie do usunięcia odpadów i przywrócenia właściwego stanu środowiska.

Cele długoterminowe do 2023 r.:

1. Stworzenie sprawnego systemu gospodarki odpadami komunalnymi poprzez zwiększenie strumienia odpadów kierowanego do odzysku, zwłaszcza odpadów zbieranych selektywnie.
2. Stworzenie sprawnie działającego systemu gospodarki odpadami, zapewniającego odpowiedni nadzór nad przepływem strumienia odpadów oraz bezpieczeństwo środowiska.

V.7. OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI

Środowisko geologiczne i pedologiczne rejonu gminy Otmuchów jest wrażliwe na wpływ czynników zewnętrznych (np. zanieczyszczenia). Wpływ ten jest tylko częściowo zależny od czynników generowanych z obszaru gminy, bowiem istotne są również źródła wykraczające nawet poza jej granice: nieprawidłowe zagospodarowanie ścieków oraz sposób prowadzenia gospodarki rolnej. Natomiast na terenie gminy Otmuchów możliwe jest podjęcie działań przyczyniających się do poprawy zabezpieczenia powierzchni ziemi i środowiska hydrogeologicznego. Służyć temu mają wskazane poniżej cele.

Cel strategiczny: Zabezpieczenie powierzchni ziemi poprzez odpowiedni system zagospodarowania ścieków i odpadów oraz rekultywację i przywracanie funkcji przyrodniczej terenów i gruntów zdegradowanych.

Cele krótkoterminowe do 2020 r.:

1. Identyfikacja i inwentaryzacja miejsc zanieczyszczonych oraz podejmowanie działań w celu doprowadzenia środowiska do stanu właściwego.
2. Upowszechnienie prośrodowiskowych metod zagospodarowania powierzchni terenu.

Cele długoterminowe do 2023 r.:

1. Ochrona gleb przed negatywnym wpływem czynników naturalnych i antropogenicznych.
2. Wykreowanie mechanizmów sprzyjających zagospodarowaniu terenów przemysłowych zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

V.8. NATURALNE I PRZEMYSŁOWE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA

Na terenie gminy Otmuchów występuje małe zagrożenie wystąpienia sytuacji mogących pogorszyć stan środowiska i stanowić zagrożenie dla zdrowia i życia mieszkańców. Jest ono związane przede wszystkim z transportem drogowym. Wychodząc temu naprzeciw, sformułowano następujące cele do realizacji:

Cel strategiczny: Stałe doskonalenie istniejącego systemu zarządzania kryzysowego.

Cele krótkoterminowe do 2020 r.:

1. Doskonalenie zasad współpracy pomiędzy jednostkami odpowiedzialnymi za zapobieganie oraz minimalizowanie skutków wystąpienia zagrożeń naturalnych i antropogenicznych.
2. Uwzględnianie w dokumentach planistycznych potencjalnych stref zagrożenia związanych z zagrożeniami środowiska.

Cele długoterminowe do 2023 r.:

1. Zapewnienie sprawnego systemu reagowania na wypadki z udziałem substancji niebezpiecznych.
2. Zapewnienie świadomości mieszkańców na temat ryzyka związanego z transportem substancji niebezpiecznych.

VI. PROGRAM WYKONAWCZY

VI.1. INSTRUMENTY ZARZĄDZANIA OCHRONĄ ŚRODOWISKA

Głównym realizatorem Programu Ochrony Środowiska jest Burmistrz Otmuchowa. Proponuje się wyznaczenie przez Burmistrza osoby odpowiedzialnej za monitorowanie wdrażanie POŚ. Osoba ta pełniłaby rolę koordynatora pomiędzy Radą Miejską, przedsiębiorstwami, instytucjami ochrony środowiska, organizacjami społecznymi oraz społeczeństwem. Wśród instrumentów realizacji zadań programu i zarządzania ochroną środowiska wyróżnić można instrumenty prawne, ekonomiczno-finansowe, edukacyjno-informacyjne oraz organizacyjno-planistyczne.

Instrumenty prawne

Instrumenty prawne służące realizacji POŚ wynikają z zadań i kompetencji gminy w zakresie ochrony środowiska, do których należą m.in.:

- wpisywanie do wszystkich dokumentów strategicznych i planistycznych wiążących warunków ochrony środowiska,
- podejmowanie działań związanych z gospodarowaniem przestrzenią, tak aby w ich trakcie realizowane były cele ochrony środowiska (zapobieganie powstawaniu zanieczyszczeń, przywracanie środowiska do właściwego stanu, zachowanie walorów krajobrazowych),
- ustalanie szczegółowych zasad utrzymania czystości i porządku na terenie gminy,
- zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków,
- prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych i lokalnych oczyszczalni ścieków,
- wydawanie decyzji nakazującej posiadaczowi odpadów usunięcie odpadów z miejsc nieprzeznaczonych do ich składowania lub magazynowania,
- wydawanie decyzji zobowiązującej do prowadzenia dodatkowych (poza określonymi ustawą) pomiarów wielkości emisji z instalacji oraz przyjmowanie wyników tych pomiarów,
- przyjmowanie oraz analizowanie wyników pomiarów wielkości emisji z instalacji,
- przyjmowanie oraz weryfikowanie zgłoszeń instalacji nie wymagających pozwolenia emisyjnego,
- wydawanie decyzji ustalającej wymagania dotyczące ochrony środowiska dla instalacji, z której emisja nie wymaga pozwolenia,
- przyjmowanie od wskazanych podmiotów i przekazywanie marszałkowi województwa informacji o wykorzystanych substancjach stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (m.in. wyroby zawierające azbest),

- nakładanie w drodze decyzji obowiązku wykonania przez osobę fizyczną czynności zmierzających do ograniczenia negatywnego oddziaływania instalacji lub urządzenia na środowisko wraz ze wstrzymywaniem eksploatacji instalacji,
- możliwość ustanawiania ograniczenia, co do czasu funkcjonowania instalacji lub korzystania z urządzeń, z których emitowany hałas może negatywnie oddziaływać na środowisko,
- wprowadzanie określonych form ochrony przyrody (pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne przyrody nieożywionej, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, użytki ekologiczne),
- wydawanie zezwoleń na usuwanie drzew i krzewów z terenu nieruchomości,
- kontrola przestrzegania i stosowania przepisów o ochronie środowiska w zakresie objętym kompetencjami gminy,
- występowanie w charakterze oskarżyciela publicznego w sprawach o wykroczenia przeciw przepisom o ochronie środowiska,
- występowanie do wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska o podjęcie odpowiednich działań będących w jego kompetencji, jeżeli w wyniku kontroli stwierdzono naruszenie przez kontrolowany podmiot przepisów o ochronie środowiska lub występuje uzasadnione podejrzenie, że takie naruszenie mogło nastąpić,
- przyjęcie programu ochrony środowiska oraz sporządzanie co 2 lata raportów z jego realizacji.

Instrumenty ekonomiczno-finansowe

Do instrumentów finansowych należą przede wszystkim: opłaty za korzystanie ze środowiska, administracyjne kary pieniężne, kredyty i dotacje z funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz innych funduszy ekologicznych i unijnych, pomoc publiczna na ochronę środowiska w postaci preferencyjnych pożyczek i kredytów, dotacji, odroczeń, rozłożenia na raty i umorzeń płatności wobec budżetu i jednostek samorządu terytorialnego, zwolnień i ulg podatkowych. Opłaty pobierane są za:

- wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza,
- pobór wód i wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,
- składowanie odpadów,
- wyłączanie gruntów rolnych i leśnych z produkcji,
- usuwanie drzew i krzewów.

System opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska skłania przedsiębiorstwa do minimalizowania negatywnego oddziaływania na środowisko m.in. poprzez lokalizację produkcji, dobór technologii, oszczędniejsze korzystanie z zasobów naturalnych czy instalowanie urządzeń

ochronnych. Gromadzone środki finansowe przekazywane są następnie do funduszy ochrony środowiska różnych szczebli oraz funduszu ochrony gruntów rolnych.

Administracyjne kary pieniężne ustala się za określone działania niezgodne z prawem. W odniesieniu do wód, powietrza, odpadów i hałasu karę wymierza wojewódzki inspektor ochrony środowiska, a w odniesieniu do drzew i krzewów - organ gminy. Stawki kar są kilkakrotnie wyższe niż opłaty i trafiają do funduszy celowych. Przepisy o ochronie środowiska przewidują możliwość odraczania, zmniejszania lub umarzania administracyjnych kar pieniężnych.

Na szczeblu gminnym bardzo istotnym instrumentem finansowym i ekonomicznym mogą być m.in.:

- przede wszystkim: realizacja inwestycji prośrodowiskowych,
- ustanawianie preferencji finansowych (np. zwolnienia z podatku od nieruchomości) dla podmiotów realizujących prośrodowiskowe rozwiązania techniczne i projektowe (np. z zakresu mikroretencji),
- kształtowanie polityki parkingowej poprzez ustalanie opłat za parkowanie pojazdów,
- kształtowanie kosztów zagospodarowania odpadów komunalnych oraz kosztów użytkowania sieci wodociągowo – kanalizacyjnej (w tym – tzw. „podatek deszczowy”),
- dotowanie przedsięwzięć prośrodowiskowych, np. wymiana źródeł energii cieplnej, usuwanie wyrobów zawierających azbest, budowa przydomowych oczyszczalni ścieków, termomodernizacja, podłączanie do sieci ciepłowniczej i kanalizacyjnej,
- wspieranie dotacjami drobnych zadań inwestycyjnych, takich jak m.in. stojaki rowerowe, kompostowniki, budki dla ptaków i nietoperzy, i in.

Instrumenty edukacyjno-informacyjne

Instrumenty te obejmują: edukację ekologiczną dzieci, młodzieży i dorosłych, dostęp do informacji o środowisku oraz włączenie obywateli i organizacji pozarządowych w procedury planistyczne i decyzyjne, szeroko pojęta współpraca pomiędzy samorządem różnych szczebli, między społeczeństwem i władzami, jak i władzami a podmiotami gospodarczymi. Współpraca ta jest konieczna przy praktycznym wdrażaniu programu ochrony środowiska.

Działania edukacyjne powinny być realizowane w różnych formach i na różnych poziomach, poczynając od szkół wszystkich stopni, a skończywszy na tematycznych szkoleniach adresowanych do poszczególnych grup zawodowych i organizacji. Często popełnianym błędem jest prowadzenie działań edukacyjnych nastawionych wyłącznie na edukację szkolną, która w większości przypadków jest niewystarczająca dla kształtowania trwałych zachowań. Istotnym wydaje się być pokazanie mieszkańcom faktycznego wpływu ich działań i zachowań na środowisko. Przykładem może być zwrócenie uwagi na kwestię przewozu 50 osób: porównując przejechanie tej trasy autobusem

komunikacji miejskiej oraz samochodami osobowymi można wykazać różnicę w ilości spalonego paliwa, wyemitowanych spalin oraz zajętego miejsca na drodze. Podobnie, po wyliczeniu ilości mieszkań w centrum miasta, które są ogrzewane piecami i kotłami opalanymi węglem kamiennym, można oszacować ilość emitowanych zanieczyszczeń gazowych i pyłowych, co można z kolei zsumować z ilością zanieczyszczeń generowanych przez ruch samochodowy. Tego typu dane można następnie zestawić z danymi o zdrowotnych skutkach zanieczyszczenia powietrza.

Obowiązkiem samorządów jest umożliwienie dostępu społeczeństwu do informacji o środowisku i jego ochronie, rozpowszechnianie informacji oraz umożliwienie udziału w postępowaniach dotyczących ochrony środowiska. Obowiązek ten realizuje się poprzez rozwój sprawnego systemu udostępniania i upowszechniania informacji, systemy konsultacji i debat publicznych, wprowadzanie mechanizmów tzw. budowania świadomości (np. kampanie edukacyjne). Wypracowane procedury i strategie działań powinny po ustaleniu i weryfikacji stać się rutyną i podstawą współpracy pomiędzy partnerami różnych szczebli decyzyjnych.

Instrumenty organizacyjno-planistyczne

Na poziomie gminnym instrumentami organizacyjno-planistycznymi służącymi realizacji zadań z zakresu ochrony środowiska są, poza programem ochrony środowiska:

- strategia rozwoju gminy,
- dokumenty dotyczące zagospodarowania przestrzennego,
- program gospodarki niskoemisyjnej,
- programy rewitalizacji,
- plan zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe,
- program usuwania azbestu.

W powyższych dokumentach strategicznych powinny się znaleźć zapisy dotyczące zagadnień ochrony środowiska. Dokumenty opracowane wcześniej niż POŚ powinny z czasem zostać zaktualizowane i zweryfikowane pod względem zagadnień ochrony środowiska.

VI.2. HARMONOGRAM RZECZOWO – WYKONAWCZY

Przedstawiony poniżej harmonogram przedstawia katalog podstawowych działań i zadań, które powinny być realizowane dla osiągnięcia celów ochrony środowiska przedstawionych w poprzednim rozdziale. Katalog ten nie ma prawnie wiążącej mocy. Nie jest to również katalog zamknięty i kompleksowy. Odnosi się on przede wszystkim do tych działań, których podjęcie leży w zasięgu kompetencji i aktywności władz samorządowych Otmuchowa, lub też których realizacja może być

zależna od inicjatywy tych władz. Kolejność zadań i działań nie jest tożsama z priorytetami i kolejnością realizacji, te bowiem są zależne od głównych problemów ochrony środowiska (zidentyfikowanych we wcześniejszej części opracowania) jak i od dostępności środków finansowych. Część zadań jest wyrazem realizacji kilku celów i priorytetów, dlatego też wskazane poniżej działanie nie zostały pogrupowane w grupy dedykowane poszczególnym komponentom środowiska. Należy również zaznaczyć, że podane koszty realizacji wynikają jedynie z szacunków; o rzeczywistych kosztach będą decydować wyniki zamówień publicznych, konkursów ofert, itp.

L.p.	Nazwa zadania	Termin realizacji	Jednostka odpowiedzialna	Szacunkowe koszty [PLN]
1	2	3	4	5
System zarządzania ochroną środowiska				
1.	Udział Wydział Ochrony Środowiska, Rolnictwa, Zasobów Mienia Komunalnego, Geodezji i Planowania Przestrzennego w procedurach strategicznych ocen oddziaływania na środowisko oraz projekty nawiązujące do zagadnień ochrony zieleni koordynowane przez Wydział Gospodarki Komunalnej, Działalności Gospodarczej, Infrastruktury, Funduszy Europejskich i Promocji.	zadanie ciągłe	UM	w ramach działalności UM
2.	Wprowadzanie do dokumentów planistycznych oraz do decyzji o warunkach zabudowy zapisów dot. stosowania nawierzchni przepuszczalnych, półprzepuszczalnych i biologicznie czynnych.	zadanie ciągłe	UM	w ramach działalności UM
3.	Rozważenie możliwości zwolnienia z podatku od nieruchomości właścicieli budynków z: 1) zielonym ogrodem założonym na dachu, 2) ogrodem wertykalnym na ścianie zewnętrznej, 3) panelami słonecznymi i fotowoltaicznymi.	2016-2017	UM	w ramach działalności UM
4.	Prowadzenie odpowiedzialnych działań z zakresu edukacji ekologicznej, skierowanych do szerokiego przekroju społeczeństwa.	zadanie ciągłe	UM / jednostki oświatowe / organizacje pozarządowe	> 30 000 rocznie
5.	Rozwój i utrzymanie systemu udostępniania informacji o środowisku i jego ochronie w sposób zgodny z przepisami.	zadanie ciągłe	UM	w ramach działalności UM

L.p.	Nazwa zadania	Termin realizacji	Jednostka odpowiedzialna	Szacunkowe koszty [PLN]
1	2	3	4	5
6.	Opracowanie na stronie internetowej Gminy Otmuchów informacji przedstawiających cenne walory przyrodnicze gminy oraz informacje o ich potencjalnych zagrożeniach.	zadanie ciągłe	UM	w ramach działalności UM
7.	Organizacja letnich pólkolonii o tematyce związanej z ochroną środowiska w gminie Otmuchów	zadanie ciągłe	UM / jednostki oświatowe / organizacje pozarządowe	> 10 000 / rok
8.	Szkolenia zawodowe dla administracji ochrony środowiska, gospodarki odpadami i planowania przestrzennego	zadanie ciągłe	UM	5 000 / rok
Ochrona powietrza				
9.	Ustanowienie i wdrożenie Planu Gospodarki Niskoemisyjnej	2016-2020	UM	koszty zostaną określone w Planie Gospodarki Niskoemisyjnej
10.	Wprowadzanie i utrzymanie pasów zieleni izolacyjnej wzdłuż ciągów komunikacyjnych	zadanie ciągłe	UM / zarządcy dróg	w ramach działalności związanej z utrzymaniem dróg i utrzymaniem zieleni miejskiej
11.	Czyszczenie ulic miasta Otmuchów „na mokro” w okresach bezdeszczowych	w ramach sprzątnięcia ulic	UM	30 000 / rok
Ochrona przed hałasem				
12.	Ograniczenie uciążliwości akustycznej dróg i tras kolejowych do poziomu wymaganego normami, budowa ekranów dźwiękochłonnych, stosowanie od strony drogi i torów kolejowych okien o zwiększonej izolacyjności akustycznej, lokalizacja ochronnych pasów zieleni	zadanie ciągłe	zarządcy dróg i kolei, właściciele i zarządcy budynków	b.d.
13.	Egzekwowanie wymagań dotyczących stanu technicznego pojazdów i przestrzegania dozwolonej prędkości ruchu	zadanie ciągłe	Policja / ITD	w ramach typowej działalności
Ochrona wód				
14.	Opracowanie i realizacja gminnego programu rozbudowy sieci kanalizacyjnej (ze wskazaniem priorytetowych przedsięwzięć)	2016-2020	UM	koszty zostaną określone w programie
15.	Pełna inwentaryzacja zbiorników do gromadzenia nieczystości ciekłych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków	2016-2017	UM	w ramach działalności UM

L.p.	Nazwa zadania	Termin realizacji	Jednostka odpowiedzialna	Szacunkowe koszty [PLN]
1	2	3	4	5
16.	Ścisły nadzór nad częstotliwością opróżniania zbiorników do gromadzenia nieczystości ciekłych oraz nad utrzymaniem tych zbiorników i przydomowych oczyszczalni ścieków	zadanie ciągłe	UM / PINB	w ramach typowej działalności
17.	Zidentyfikowanie możliwości retencjonowania wód opadowych i roztopowych	2016-2017	UM	w ramach działalności UM
18.	Weryfikacja zasadności budowy przydomowych oczyszczalni ścieków opartych o drenaż rozsączający (pod kątem możliwości ich należytej eksploatacji przez osoby fizyczne w skali wieloletniej)	2016-2017	UM	w ramach działalności UM
Ochrona przyrody				
19.	Objęcie ochroną prawną obiektów i obszarów cennych przyrodniczo (w zakresie określonym w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego	2016-2020	UM	w ramach działalności UM
20.	Pielęgnacja i konserwacja istniejącej zieleni miejskiej, obiektów ochrony przyrody oraz zabytkowych założeń zieleni	zadanie ciągłe	UM	> 50 000 / rok
21.	Promowanie i wprowadzanie innowacyjnych form zieleni miejskich, np. zielone dachy, pnącza na ścianach budynków, ekranach akustycznych, ogrodzeniach, słupach i metalowych podporach, girlandy, zielone dachy itp.	zadanie ciągłe	UM	w ramach środków na rozwój i utrzymanie zieleni miejskiej
Gospodarka odpadami				
22.	Wspieranie rodzinnych ogrodów działkowych poprzez ułatwienie organizacji odbioru odpadów zielonych	zadanie ciągłe	UM	w ramach kosztów utrzymania czystości w gminie
23.	Kontrola gospodarstw domowych w zakresie zorganizowanego przekazywania odpadów oraz przestrzegania zakazu spalania odpadów	zadanie ciągłe	UM	w ramach działalności UM
24.	Zidentyfikowanie miejsc nielegalnego magazynowania i składowania odpadów oraz doprowadzenie do usunięcia odpadów i przywrócenia właściwego stanu środowiska	2016-2018	UM	w ramach działalności UM
Ochrona powierzchni ziemi				
25.	Inwentaryzacja potencjalnych miejsc, w których może występować zanieczyszczenie ziemi	2018	UM	w ramach działalności UM

L.p.	Nazwa zadania	Termin realizacji	Jednostka odpowiedzialna	Szacunkowe koszty [PLN]
1	2	3	4	5
26.	Podejmowanie działań administracyjnych mających na celu usuwanie nielegalnie gromadzonych odpadów oraz, w miarę potrzeby, rekultywację zanieczyszczonej ziemi	zadanie ciągłe	UM	w ramach działalności UM
Naturalne i przemysłowe zagrożenia środowiska				
27.	Aktywny udział Urzędu Miejskiego w pracach służb zarządzania kryzysowego	zadanie ciągłe	UM	w ramach działalności UM
28.	Instruowanie społeczeństwa o występujących zagrożeniach związanych z powodziami oraz transportem substancji niebezpiecznych oraz o zasadach postępowania w wypadku wystąpienia awarii	zadanie ciągłe	UM	w ramach zadań z zakresu edukacji ekologicznej
29.	Egzekwowanie wymogów dotyczących transportu substancji i odpadów niebezpiecznych	zadanie ciągłe	Policja / ITD	w ramach typowej działalności
30.	Uwzględnianie w przyszłych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (i zmianach planów) potencjalnych stref zagrożenia związanych z ryzykiem wystąpienia poważnych awarii wokół tras komunikacyjnych	zadanie ciągłe	UM	w ramach działalności UM

WYKAZ STOSOWANYCH SKRÓTÓW:

ITD – Inspekcja Transportu Drogowego

PINB – Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego

UM – Urząd Miejski w Otmuchowie

VI.3. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Wdrażanie i realizacja programu ochrony środowiska w znaczącym stopniu determinowana jest przez środki finansowe. Oszacowanie kosztów dla poszczególnych komponentów i realizacji wskazanych w nich celów i działań nastąpiło na podstawie: analogii do wydatków inwestycyjnych i nieinwestycyjnych poniesionych w latach poprzednich, analizy uchwał budżetowych gminy oraz wieloletniej prognozy finansowej.

W oparciu o analizę potencjalnych perspektywicznych źródeł finansowania, przewiduje się możliwość skorzystania z następujących źródeł finansowania zadań związanych z ochroną środowiska:

1. Narodowy i Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.
2. Bank Ochrony Środowiska S.A.
3. Bank Gospodarstwa Krajowego.
4. Budżet Gminy Otmuchów.
5. Subwencje z budżetu państwa (np. część "drogowa" rezerwy subwencji ogólnej).
6. Środki Unii Europejskiej w ramach programów operacyjnych.
7. Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweski Mechanizm Finansowy.
8. Środki własne przedsiębiorstw i inwestorów.
9. System zielonych inwestycji (GIS – Green Investment Scheme).

VII. MONITOROWANIE REALIZACJI PROGRAMU

Odpowiedzialność w zakresie realizacji Programu spoczywa na Burmistrzu Otmuchowa, który co 2 lata składa Radzie Miejskiej raporty z wykonania POŚ. Dla sprawnej i efektywnej realizacji POŚ niezbędne jest wskazanie w strukturze Urzędu Miejskiego osoby pełniącej funkcję koordynatora, na poziomie wydziału odpowiedzialnego za prowadzenie sprawy z dziedziny ochrony środowiska. Wśród głównych zadań koordynatora należy wymienić ścisłą współpracę z Burmistrzem i Radą Miejską oraz przedstawianie im okresowych sprawozdań z realizacji Programu.

Niezbędne jest nawiązanie współpracy i wymiany informacji pomiędzy wszystkimi jednostkami uczestniczącymi we wdrażaniu POŚ. Burmistrz współpracuje z organami administracji rządowej i samorządowej szczebla wojewódzkiego, a także instytucjami administracji specjalnej (Inspekcja Ochrony Środowiska, Państwowa Inspekcja Sanitarna), w dyspozycji których znajdują się odpowiednie instrumenty np. prawne, finansowe czy kontroli.

Proces wdrażania POŚ wymaga stałego monitoringu. Najważniejszym jego elementem jest ocena realizacji zadań z punktu widzenia osiągnięcia założonych celów. Okresowej ocenie i analizie należy poddawać stopień realizacji przedsięwzięć i zadań, poziom wykonania przyjętych celów, rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami a ich realizacją oraz przyczyny ewentualnych rozbieżności. Zbudowanie takiego systemu monitoringu i prowadzenie opisanych działań pozwoli na bieżące monitorowanie realizacji POŚ poprzez:

- systematyczne zbieranie danych liczbowych oraz informacji dotyczących realizacji poszczególnych zadań POŚ; wynikiem tych działań będzie materiał empiryczny stanowiący podstawę do analiz i ocen,
- przygotowanie raportów z realizacji zadań ujętych w POŚ,
- analizę porównawczą osiągniętych wyników z założeniami POŚ; określenie stopnia wykonania zapisów przyjętego POŚ oraz identyfikacja ewentualnych rozbieżności,
- analizę przyczyn odchyień oraz określenie działań korygujących polegających na modyfikacji dotychczasowych oraz ewentualne wprowadzenie nowych instrumentów wsparcia,
- przeprowadzenie zaplanowanych działań korygujących.

Stopień wdrożenia POŚ będzie oceniany przez Burmistrza na podstawie wspomnianych wcześniej raportów z jego wykonania, które co 2 lata będą przedkładane Radzie Miejskiej.

W celu kontroli realizacji Programu, stanu środowiska i jego zagrożeń będzie prowadzony monitoring, na który składają się:

- monitoring wewnętrzny: analiza tempa i stopnia realizacji poszczególnych zadań wynikających z POŚ, analiza przedmiotu procesów administracyjnych oraz bieżących problemów środowiskowych,
- monitoring zewnętrzny: analiza stanu środowiska, analiza planów i przedsięwzięć, których realizacja będzie wpływać na stan i jakość środowiska; wykonywany on będzie m.in. przez służby prowadzące Państwowy Monitoring Środowiska oraz jednostki kontrolne administracji państwowej.

Na potrzeby kontroli realizacji celów w zakresie poszczególnych komponentów środowiska, a także zadań przedstawionych w harmonogramie POŚ, zaproponowano wykorzystanie wskaźników monitorowania będących wyrazem dostosowania do niniejszego POŚ wskaźników Wojewódzkiego Programu Ochrony Środowiska Województwa Opolskiego na lata 2015 – 2019. Przedstawione są one w poniższej tabeli:

Lp.	Wskaźnik	Jednostka
1	Długość sieci kanalizacyjnej	m
2	Podłączenia sieci kanalizacyjnej prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.
3	Liczba mieszkańców korzystających z oczyszczalni ścieków	M
4	Ilość wody dostarczonej siecią wodociągową	m ³
5	Ilość ścieków komunalnych doprowadzonych do oczyszczalni ścieków	m ³
6	Stopień zwodociągowania gminy	%
7	Stopień skanalizowania gminy	%
8	Powierzchnia obszarów objętych prawną ochroną przyrody	ha
9	Pomniki przyrody	szt.
10	Powierzchnia terenów zieleni miejskiej	ha
11	Masa odebranych zmieszanych niesegregowanych odpadów komunalnych	Mg
12	Masa odebranych od mieszkańców odpadów zebranych selektywnie	Mg
13	Ilość zidentyfikowanych i zlikwidowanych dzikich składowisk odpadów	Mg

Tabela nr 5. Wskaźniki monitorowania skuteczności wdrażania POŚ dla gminy Otmuchów

Źródłem danych do analizowania wartości powyższych wskaźników będą dane Głównego Urzędu Statystycznego, dane z poszczególnych jednostek organizacyjnych oraz informacje Urzędu Miejskiego.